

Càtedra UNESCO
d'Estudis sobre el Desenvolupament
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Orientacions per a la planificació de la cooperació per al desenvolupament a entitats locals de la Comunitat Valenciana

ORIENTACIONS PER A LA PLANIFICACIÓ DE LA COOPERACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT A ENTITATS LOCALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Organización
de las Naciones Unidas
para la Educación,
la Ciencia y la Cultura

Càtedra UNESCO
d'Estudis sobre el Desenvolupament
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Autores i autors: Trini Blanch (Assemblea de Cooperació per la Pau), Pere Climent (responsable de l'Oficina Tècnica del Pla Nord-Sud de l'Ajuntament de València), Anna Escrihuela (Àrea de Cooperació de la Fundació General Universitat de València), Iluminada Fuertes (IIDL-Universitat Jaume I), Juan José Iborra (Plataforma2015ymás), Luis Lillo (cap de l'Àrea de Benestar Social de l'Ajuntament de Quart de Poblet), Nieves Lillo (cap de gestió de Joventut i Cooperació de l'Ajuntament d'Elx), Adelaida Lorente (cap del Negociat de Cooperació Social i Solidaritat de l'Ajuntament de Castelló), Alfredo Marhuenda (Caritas), Juan José Morte (Àrea de Cooperació Internacional de la Diputació de València), Elena Mut (Universitat de València), Salvador Penalba (Caritas), Maite Puertes (Fundació ISCOD), Cristina Ramón (ECOSOL), Ximo Revert (cap tècnic del Patronat Sud-Nord de la Universitat de València), Manuel Salvador (tècnic del Centre de Recolzament a la Immigració de l'Ajuntament de València), Cati Sanz (Fundació Pau i Solidaritat PV), Eva Solà (Consell Interhospitalari de Cooperació).

Coordinació **Grup de diàleg**: Juan José Iborra.

Disseny i maquetació:

WEIMARK BRANDING (R. Galgo, J. Herrero, P. Martínez, J. San Antonio)

Correcció i assessorament lingüístic:

Servei de Política Lingüística de la Universitat de València

Editorial: 2015ymás

Dipòsit legal: M-21195-2014

Data de publicació: juliol de 2014

Impressió: Unigráficas

Aquesta publicació s'ha realitzat amb el suport financer de:

Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID), a càrrec del conveni, 10-CO1-117, "Investigación aplicada, comunicación social y participación ciudadana para el desarrollo humano, mediante la promoción de la coherencia de políticas públicas basadas en los derechos humanos, en la equidad de género, en el respeto al medio ambiente y en el comercio responsable".

Càtedra UNESCO d'Estudis sobre el Desenvolupament de la Universitat de València, a càrrec del conveni de col·laboració subscrit entre la Universitat de València, el Patronat Sud-Nord i la professora Elena Mut Montalvà per a l'execució del projecte "Procés de diàleg per a l'enfortiment de la cooperació valenciana per al desenvolupament".

Aquesta obra està sota una llicència de Creative Commons. Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar aquesta obra sempre que se'n reconega l'autoria i no s'utilitze per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

GUIA D'ORIENTACIONS PER A LA PLANIFICACIÓ DE LA COOPERACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT A ENTITATS LOCALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Presentació	5
Introducció	9
Metodologia	11
I BLOC: La importància de la planificació en el sistema de cooperació de la CV ...	13
I. Necessitat i justificació d'una planificació eficaç	13
II. Contribucions d'una adequada planificació en el nostre sistema de cooperació ...	15
III. Els actors de la cooperació descentralitzada davant la planificació de l'ajuda	17
II BLOC: Principis bàsics de la planificació: participació i diagnòstic	23
III BLOC: Proposta metodològica per a l'elaboració d'una planificació participativa	27
Requisits previs: voluntat política i espais de participació.....	27
Cinc passos per elaborar un pla de cooperació per al desenvolupament.....	27
IV BLOC: Proposta orientativa de continguts d'un pla de cooperació plurianual ..	33
I. Justificació i diagnòstic	33
II. Principis rectors	33
III. Objectius del pla per àmbits estratègics d'intervenció.....	35
IV. Canalització de l'ajuda, modalitats i instruments.....	37
V. Agents de cooperació.....	40
VI. Marc pressupostari i vigència del pla	40
VII. Avaluació del pla de cooperació	41
GLOSSARI	45
ACRÒNIMS	49

ANNEXOS	50
I. Membres del Grup de diàleg	51
II. Cronograma de les sessions de treball del Grup de diàleg i de les sessions de socialització prèvies a la redacció definitiva d'aquesta guia.....	51
III. Guia de recursos en matèria de cooperació per al desenvolupament per a EL.....	52
IV. Bibliografia sobre recerca-acció participativa.	53
V. Matriu de distribució de l'AOD del <i>II Plan Director de la Cooperación Navarra 2011-2014</i>	54
VI. Matriu d'avaluació del <i>II Plan Director de la Cooperación Navarra 2011-2014</i>	55
VII. Document de sistematització de les sessions de socialització d'aquesta guia	56

PRESENTACIÓ

Durant les tres darreres dècades nombrosos municipis, províncies i comunitats autònomes han portat a terme una àmplia tasca de suport als processos de desenvolupament de les comunitats, les societats i les autoritats locals dels països del Sud. Aquest desenvolupament de la cooperació descentralitzada ha estat, sens dubte, una de les principals senyes d'identitat de la cooperació espanyola, a més d'una evident expressió de la connexió entre la cultura municipalista i les aspiracions de solidaritat internacional i justícia global de la societat espanyola.

Paral·lelament, va ser en les dècades d'expansió i consolidació de la cooperació descentralitzada quan va prendre cos el fenomen de la globalització, i amb aquest, l'evidència, cada vegada més clara, que el concurs de tots els actors –globals, regionals, nacionals i locals, governamentals i no governamentals– era necessari per donar resposta als desafiaments comuns del desenvolupament. Dit altrament, la permeabilitat de les fronteres i la multidimensionalitat del desenvolupament van fer més tangibles les necessitats de governança multinivell en un món hiperconnectat, on allò que és local i allò que és global cada vegada està subjecte a una relació més interdependent. En aquest context, han estat en bona mesura les polítiques de cooperació de pobles, ciutats i regions les que han permès als governs descentralitzats "ocupar un lloc al món" i contribuir mitjançant la seua acció a enfrontar els problemes del desenvolupament i afavorir la governança global.

A Espanya, un dels resultats més rellevants de l'evolució de les polítiques de cooperació descentralitzada ha estat el grau d'institucionalització i regulació normativa de la cooperació descentralitzada en les estructures municipals, provincials i autonòmiques. Una expressió d'aquesta consolidació ha estat l'esforç que nombrosos municipis, diputacions i comunitats autònomes han realitzat amb l'elaboració de plans de cooperació que pretenien orientar de manera estratègica les polítiques de cooperació descentralitzada i reafirmaven el seu compromís amb la ciutadania del Nord i les societats i governs del Sud sobre el full de ruta de la seua política de cooperació.

Planificació, però, que no sempre ha contribuït a orientar de la manera més estratègica i racional possible els recursos posats al servei de la cooperació, cosa que ha limitat, en alguna mesura, la seua capacitat transformadora. En ocasions, la planificació responia a una visió excessivament normativa i poc ajustada a les capacitats reals per portar a terme la política de cooperació. En altres ocasions, els marcs de planificació s'enfrontaven a la coneguda desconexió entre un enfocament de planificació institucional poc participativa i un enfocament construït a partir de les demandes de les ONGD, que portava els esforços de planificació a la irrellevància. A més a més, no ha estat estrany, especialment els darrers anys, que bona part dels marcs de planificació, tot i respondre a un exercici de capacitats reals, es veren invalidats davant l'escenari de debilitament de les polítiques de cooperació i la disminució dels recursos com a resposta a la crisi. En qualsevol cas, es tracta de limitacions que no s'inscriuen en la naturalesa dels marcs de planificació, sinó, en bona mesura, en els processos en què aquests s'han generat i en els resultats a què han menat.

Sembla pertinent, doncs, reivindicar la realització d'exercicis de planificació en una política, la de cooperació, que pretén tenir un caràcter públic, estable, consolidat, transparent i consensuat. Sembla pertinent, igualment, reflexionar col·lectivament sobre el procés de planificació i sobre els resultats a què aquest camí, necessàriament obert, dialogat i aferrat a la realitat, ha de portar.

És precisament en aquest objectiu que cobra sentit la iniciativa impulsada per la Plataforma2015ymás, la Universitat de València, la Universitat Politècnica de València i la Universitat Jaume I, que pretén donar resposta a alguns dels desafiaments identificats per l'estudi La cooperació per al desenvolupament a la Comunitat Valenciana, publicat el 2012. L'aposta per un diàleg col·lectiu per enfortir la cooperació valenciana per al desenvolupament és, així, pertinent i rellevant.

- Pertinent perquè pretén enfortir en un moment de debilitat. Debilitat generalitzada del conjunt de la cooperació descentralitzada espanyola com a resultat, d'una banda, del descens dels recursos dedicats a la cooperació i del gir discursiu generat al caliu de la crisi, que tracta de qüestionar la pertinència de la cooperació en un moment de retrocés dels drets i del benestar dins les nostres pròpies fronteres. I, de l'altra, debilitat generalitzada com a conseqüència de la proposta de reforma de l'administració local, que amenaça la sostenibilitat de bona part dels serveis que presten les entitats locals i planteja limitar-ne severament les competències. En el cas de la Comunitat Valenciana, als dos arguments anteriors, cal afegir-ne un tercer: el desprestigi i la desconfiança generada pels presumptes casos de corrupció coneguts, com el "cas Blasco", envers les polítiques i les accions institucionals de cooperació per al desenvolupament.
- Rellevant perquè l'aposta per la planificació de manera oberta, dialogada i participativa constitueix una eina adequada per reconstruir el consens social i

polític al voltant de les polítiques de cooperació descentralitzada i contribuir a fer d'aquesta una política democràtica, transparent i previsible. Una política, a més, que es revise i es redefinesca en un context de crisi, però aliena a les urgències que aquesta genera. Una cooperació, en definitiva, renovada, capaç d'aportar tot el seu potencial als processos de desenvolupament, a les comunitats i societats del Sud i a les autoritats locals dels països socis. I una cooperació impulsada per governs locals que expressen, en totes les seues àrees de govern, i no sols en les estructures específiques de cooperació de cada entitat local, una visió integral i coherent del desenvolupament, compromesa amb el conjunt de la ciutadania global.

Aquesta és la proposta que la Plataforma2015ymás, la Universitat de València, la Universitat Politècnica de València i la Universitat Jaume I fan, juntament amb nombrosos actors socials i polítics valencians. L'aposta d'un diàleg per construir una política de cooperació que estiga a l'alçada de l'herència del passat –del corrent municipalista i solidari que la va impulsar– i dels reptes de futur que es desprenen d'una complexa agenda de desenvolupament que ha d'abordar aspectes tan rellevants com la sostenibilitat, l'equitat i la governança, i que demana una participació decidida i estratègica dels governs locals i la ciutadania.

Càtedra UNESCO
d'Estudis sobre el Desenvolupament
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

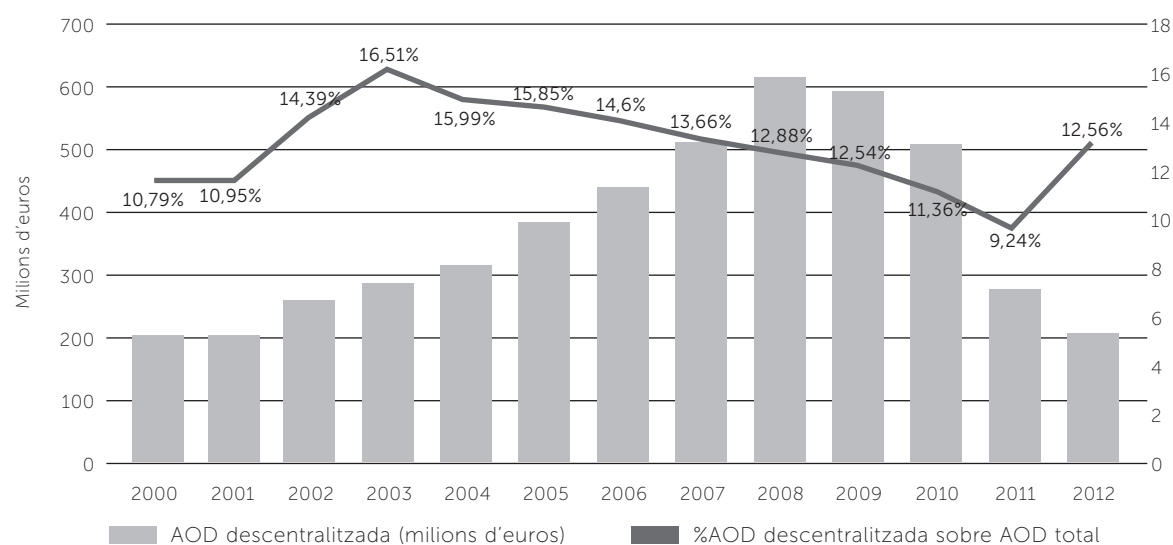

Introducció

Després de gairebé tres dècades de creixement i consolidació de la cooperació descentralitzada a l'Estat espanyol, en l'actualitat ens trobem en un moment difícil en què, juntament amb la disminució de recursos provocats per les retallades pressupostàries, en gran mesura concentrades sobre les polítiques socials (entre les quals incloem les polítiques de cooperació per al desenvolupament), es produeix un qüestionament de les polítiques de cooperació com a espai d'acció de les entitats locals i autonòmiques amb el seu consegüent desmantellament per part de molts governs que, fins a dates recents, manifestaven sense reserves el compromís amb els problemes globals i la determinació per donar suport, des de la solidaritat, a les agendes de desenvolupament impulsades a escala internacional.

Gràfica 1.

Evolució de l'AOD descentralitzada i % sobre l'AOD total espanyola

Font: PACI-Seguiment

És en aquest context d'afebliment de les polítiques de desenvolupament que considerem necessari assumir un nou compromís amb la solidaritat i la cooperació internacional. Compromís que és encara viu en la ciutadania, vertadera impulsora de la posada en marxa d'allò que avui coneixem com a cooperació descentralitzada. És per això que, des de la Plataforma2015ymás, en col·laboració amb altres actors de la cooperació valenciana, es va impulsar des

de febrer de 2013 una línia de treball que abordara la situació de la cooperació valenciana i en promoguera l'enfortiment.

Les accions realitzades dins del que hem denominat *procés de diàleg per a l'enfortiment de la cooperació valenciana per al desenvolupament* tenen per objectiu obrir processos de treball col·lectiu a partir dels quals s'obtinguen propostes concretes i aplicables per a la millora de l'AOD de les administracions valencianes.

En aquest primer any hem prioritzat tres àmbits de treball: la planificació, la rendició de comptes i la comunicació social. Els dos primers els hem acotat, en aquest moment i per dos raons fonamentals, a les entitats locals i provincials. La primera raó és la uniformitat de la gestió realitzada per aquests actors: una mateixa legislació aplicable i una pràctica molt semblant en la majoria dels casos. La segona, l'existència d'unes relacions prèvies entre els diferents actors implicats (departaments tècnics de les EL i de les ONGD, i també, encara que en menor mesura, alguns departaments universitaris) i una opinió compartida que es necessita millorar la gestió i l'eficàcia de les polítiques de cooperació. Aquestes dues premisses de partida permetien impulsar amb garanties un procés de diàleg que oferira alternatives al conjunt d'EL per transformar l'actual model de gestió de la cooperació.

En aquesta publicació reunim les conclusions assolides en matèria de planificació en aquest espai de diàleg amb la intenció que puguen facilitar el necessari trànsit dels models i les pràctiques de gestió de l'AOD de les nostres entitats locals cap a models que aprofiten al màxim les importants fortaleses i, sobretot, les poderoses potencialitats que ofereix la cooperació descentralitzada en la cerca d'una societat global més justa.

Metodologia

La metodologia de treball aplicada per a l'elaboració d'aquesta guia s'ha fonamentat en la participació i l'anàlisi crítica i col·lectiva entre les parts implicades en l'AOD realitzada des d'ajuntaments i diputacions per, a partir del consens, elaborar propostes viables que permeten millorar la qualitat de la nostra cooperació per al desenvolupament¹.

El primer pas ha consistit en la constitució d'un grup de treball que assumira la responsabilitat d'elaborar un primer esborrany d'orientacions per a la planificació de l'AOD. La creació d'aquest grup (d'ara endavant **Grup de diàleg**) ha estat impulsada des de la Plataforma2015ymás i es fonamenta en quatre criteris bàsics:

- Pluralitat: un grup que havia d'aplegar persones estretament relacionades i amb vinculacions amb cadascun dels tres principals agents implicats: ajuntaments i diputacions, ONGD i comunitat universitària.
- Experiència i trajectòria en el sector. Persones que tingueren un coneixement directe i aprofundit del context i de la realitat de la cooperació descentralitzada realitzada des de les EL de la Comunitat Valenciana.
- Disposició a la participació i l'experiència en el treball col·lectiu, per a la qual cosa es va intentar integrar en el grup persones que hagueren participat en processos semblants anteriors, fins i tot amb experiències prèvies de treball conjunt.
- Operativitat. Que el nombre d'integrants del grup permetera una relació fluida, amb continuïtat i amb facilitat per poder tenir reunions presencials al llarg del procés. Així, es va fixar en 15 el nombre d'integrants amb una representativitat aproximada d'1/3 per a cadascun dels tres agents implicats.

La selecció de les persones i la invitació posterior a integrar-se en el grup va ser responsabilitat del coordinador del procés en representació de la Plataforma2015ymás. Després de l'acceptació de les invitacions, es va constituir el **Grup de diàleg**, que finalment va ser convocat en primera sessió el 26 de febrer (vegeu en l'annex I la llista de membres del grup).

---

¹ Aquesta metodologia ha replicat, en certa manera, la que es va fer servir entre el 2005 i el 2006 per a la redacció del Pla d'Acció Humanitària de la CV. Una metodologia que va demostrar que és possible assolir el consens entre els diferents agents de cooperació de la nostra comunitat. Tot i això, en aquell cas, els resultats van ser desestimats per la Generalitat Valenciana, paradoxalment impulsora d'aquell procés de treball.

La dinàmica de treball del **Grup de diàleg** ha estat la següent²:

- Una conferència inaugural, impartida pel professor Koldo Unceta, per tal d'emmarcar el context actual i els reptes de la cooperació descentralitzada.
- Un primer taller on es van definir els aspectes centrals que s'havia de debatre i consensuar. Així, es va seleccionar una administració referent en matèria de cooperació i amb una experiència positiva en la planificació de la seua AOD. Va dinamitzar aquest taller Andrés Carbonero (director del *Servicio de Atención al Desarrollo e Inclusión de las Personas*) màxim responsable del departament de cooperació del Govern de Navarra.
- Una sèrie de reunions presencials en les quals, a través de diferents dinàmiques (treball en grups, debats, exposicions...) i amb l'intercanvi d'informació en línia, es va anar avançant en l'anàlisi crítica de la realitat, la reflexió, el debat d'alternatives i la redacció consensuada del primer esborrany de la guia d'orientacions per a la planificació de l'AOD en entitats locals.
- Presentació i posada en comú de l'esborrany de la guia d'orientacions per a la planificació en sessions obertes de treball amb responsables de cooperació, tècnics i polítics, d'administracions públiques, representants i personal tècnic d'ONGD, representants de la comunitat universitària i representants de diferents organitzacions socials i ciutadanes.
- Revisió i redacció definitiva, amb les aportacions realitzades als diferents espais de socialització, del document final: *Orientacions per a la planificació de la cooperació per al desenvolupament a entitats locals de la Comunitat Valenciana*.

---

² En l'annex II s'inclou el cronograma de treball que va seguir el **Grup de diàleg**.

1 Importància de la planificació en el sistema de cooperació de la CV

I. NECESSITAT I JUSTIFICACIÓ D'UNA PLANIFICACIÓ EFICAÇ

No hi ha dubte que la cooperació descentralitzada ha arrossegat, des de la seua constitució i el seu posterior creixement, importants limitacions que en bona mesura han possibilitat o facilitat el seu actual desmantellament a molts dels nostres municipis i comunitats autònomes. Entre els trets que poden identificar les limitacions de la cooperació realitzada des de bona part d'ajuntaments i diputacions de l'estat espanyol destaquem les següents³:

- Absència en la major part de governs locals d'un plantejament polític que vaja més enllà de la concessió de subvencions i de les accions puntuals, d'un plantejament on la cooperació per al desenvolupament siga concebuda com una política pública amb objectius a llarg termini fonamentada en una concepció solidària i de justícia social.
- Escassa implicació municipal. L'acció de les corporacions locals i les diputacions s'ha limitat a la concessió d'ajudes a tercers sense un compromís i implicació en l'execució de les accions i en els impactes generats. Aquesta escassa implicació municipal es trasllada també amb l'allunyament de la ciutadania i l'escassa informació i implicació respecte a les accions de desenvolupament subvencionades des del seu ajuntament o diputació.
- Les convocatòries anuals de subvencions com a instrument central en la gestió de la cooperació. Això genera una falta de predictibilitat de l'ajuda que impedeix que les organitzacions del Nord i del Sud planifiquen adequadament processos a mitjà i llarg termini, horitzons temporals fonamentals en tot procés de desenvolupament. D'altra banda, la gestió mitjançant convocatòries ha portat que alguns autors denominen el "projectorat"⁴ que, entre altres aspectes negatius, comporta importants esforços de gestió –deguts a processos excessivament burocratitzats en relació amb la quantitat de recursos disponibles– que col·lapsen la capacitat de l'escàs personal dels departaments de cooperació i impedeixen la posada en marxa d'accions generadores de coneixement i d'aprenentatge (seguiment, avaluació...).
- El sistema de gestió mitjançant convocatòries anuals ha generat una elevada fragmentació de l'ajuda. Aquesta fragmentació, que provoca atomit-

³ Molts autors i autores han caracteritzat aquest sistema (Gómez Gil, I. Martínez, Sanahuja, etc.). En *La cooperació per al desenvolupament a la CV* (P2015ymas) se'n descriu amb més detall la situació a la CV.

⁴ Concepte utilitzat per Rodríguez-Carmona (2008).

zació i dispersió de recursos, s'agreuja amb el lliurament, en molts casos, de subvencions a organitzacions amb poca o nul·la implantació al municipi, fet que contribueix també a l'allunyament dels espais i les possibilitats de participació⁵. La fragmentació ha estat alimentada en molts casos per l'aplicació del conegut "café per a tots" i, en alguns casos, la dificultat en algunes EL d'aplicar criteris tècnics de qualitat.

- L'escassa participació es fa palesa de manera evident en la inexistència en la major part d'administracions valencianes de consells de participació, pràctica que es va estendre als inicis de la cooperació descentralitzada però que ha anat desapareixent de la major part de municipis i diputacions valencianes o ha quedat reduïda a un espai informatiu entre ONGD i governs locals que ha impedit una participació real. És una prova de la importància dels esmentats òrgans el fet que precisament els escassos exemples de bones pràctiques en matèria de cooperació descentralitzada a la nostra Comunitat es donen en aquells municipis que disposen de consells de cooperació plurals i participatius.
- La incapacitat del model actual d'articular la participació i la implicació dels socis del Sud i la població destinatària en el disseny de les nostres polítiques i accions de cooperació, i de dotar-les d'una visió més global capaç de transformar les polítiques d'ajuda en polítiques de desenvolupament i abordar, més enllà de l'eficàcia de l'ajuda, l'eficàcia de l'actual model de desenvolupament.
- Bona part dels documents de referència de la cooperació descentralitzada, i especialment els documents de planificació, s'han caracteritzat per la falta d'operativitat i les escasses aportacions per a l'anàlisi de l'impacte real de l'AOD implementada.

Aquesta reflexió sobre les debilitats del model actual de gestió de la cooperació, unida a les més recents retallades pressupostàries, ens situa davant la necessitat de promoure un canvi que permeta superar les visions a curt termini i individualistes d'un sistema ancorat en la gestió anual, l'allunyament respecte a la ciutadania i l'excessiva burocratització

És en aquest context que la planificació se'ns mostra com una pràctica més necessària que mai i com un instrument eficaç per superar limitacions anteriors i refundar la cooperació a partir d'una concepció solidària, participativa, generadora de coneixement i eficaç en el mitjà i llarg termini en la lluita contra la pobresa i les desigualtats globals. Com indica Andrés Carbonero, *"el context actual ens exigeix ser més eficients que mai per tal de maximitzar els impactes i fer front a unes necessitats cada vegada més grans amb menys recursos"*⁶.

---

⁵ En aquest aspecte caldria elaborar un estudi que permetera valorar de manera objectiva el grau de dispersió real de l'ajuda i en quina mesura el paper d'algunes ONGD i la pràctica aplicada per algunes EL ha reduït els efectes negatius de la fragmentació en la concessió de les ajudes.

⁶ Intervenció d'Andrés Carbonero en el taller sobre planificació. València, 26 de febrer de 2013.

De la mateixa manera, per a la FEMP la planificació “és la conseqüència d’un ampli procés de reflexió, d’un diagnòstic detallat sobre el fons i la forma: què es vol fer (i amb quina finalitat) i de quina manera es pretén portar-ho a terme (i amb quins mitjans). És, en definitiva, un punt d’arribada per dotar de coherència i rigor el conjunt de la política de cooperació per al desenvolupament impulsada des d’un govern local”⁷.

Assumint aquests reflexions, el **Grup de diàleg** planteja la necessitat de planificar per tal de reafirmar la cooperació descentralitzada com una política pública municipal, basada en el consens i la participació, i dotada dels instruments eficaços dels quals fins ara, en la majoria dels casos, no s’ha dotat. L’elaboració d’aquesta guia s’emmarca en aquest propòsit de facilitar a les EL el trànsit des del model actual (centrat en el projecte, sense implicació municipal i amb tendència a l’annualitat com a base de la gestió) a un model planificat, participatiu i incloent.

II. CONTRIBUCIONS D’UNA ADEQUADA PLANIFICACIÓ AL NOSTRE SISTEMA DE COOPERACIÓ

El **Grup de diàleg** ha analitzat i debatut sobre els beneficis que una adequada planificació de la cooperació pot aportar per a la superació de les limitacions o debilitats del model actual de cooperació descentralitzada. El resultat d’aquesta anàlisi se sistematitza en la taula següent:

DEBILITATS DEL MODEL ACTUAL	APORTACIONS DE LA PLANIFICACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ DEL MODEL DE COOPERACIÓ
<p>Atomització i fragmentació de les ajudes, que provoca dispersió, imprevisibilitat i limita l’impacte de les accions, alhora que genera despeses majors de gestió.</p>	<p>Facilita la concentració de l’ajuda en programes a mitjà termini i redueix la dispersió anterior.</p> <p>Incrementa la predictibilitat i permet que els executors planifiquen processos de desenvolupament a mitjà i llarg termini.</p> <p>Permet obtenir informació de l’impacte de les accions, ja que es treballa amb un sistema orientat a resultats.</p>
<p>Falta de coordinació entre la diversitat d’actors locals.</p>	<p>Possibilita un major coneixement de les previsions de les diferents administracions i facilita així la coordinació, alhora que incrementa l’eficiència i permet afrontar de manera col·lectiva accions que individualment són inviàbles (seguiment, avaluació, estudis d’impacte...).</p>

⁷ FEMP.2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 33.

Falta d'harmonització amb el consegüent augment de les despeses de gestió.	Permet establir de manera col·lectiva models de gestió similars i evita l'excessiva burocratització de la cooperació.
Escassa implicació i participació de la ciutadania.	Exigeix la implicació de les diferents forces polítiques i organitzacions ciutadanes en la definició de les polítiques de cooperació per tal d'establir-ne una planificació basada en el consens.
Verticalitat en la presa de decisions, ja que la participació es redueix a la gestió dels fons, sense que es generen polítiques estables i compartides de desenvolupament.	Permet establir sistemes de participació en la definició de les polítiques de cooperació i unes relacions més horitzontals entre els actors implicats (ONGD, municipis, socis del Sud, col·lectius ciutadans...).
Reducció de l'acció de cooperació al finançament de projectes, sense una implicació real de les EL en les accions a què donen suport.	Facilita una implicació major i més directa dels municipis i dels agents locals en els processos a mitjà i llarg termini que impulsen.
Major importància de la visibilitat enfront de l'eficàcia. Absència de processos d'avaluació i aprenentatge, limitació a la gestió administrativa i econòmica de les accions.	La planificació resta pes a la gestió de convocatòries anuals i permet alliberar recursos per a una adequada rendició de comptes (avaluació, aprenentatge, generació d'informació i coneixement).
Dificultat perquè els socis del Sud i la població destinatària participen en la definició de les polítiques de cooperació.	Facilita la inclusió de les veus del Sud en l'elaboració i el disseny de les polítiques d'ajuda i la seua transformació cap a un model més coherent i centrat en un concepte més ampli del desenvolupament.
Inexistència d'indicadors de desenvolupament en la planificació de les polítiques públiques que garantisquen l'eficàcia del desenvolupament.	L'establiment d'indicadors de desenvolupament concrets suposa la definició de la ruta comú de viatge de tots els agents que participen en l'agenda de desenvolupament, la posada en valor de l'aportació que hi fa cada un i la possibilitat de mesurar l'impacte de les nostres accions i, per tant, de generar aprenentatge i millorar-ne l'eficàcia.

Planificar només té sentit si amb això fem aportacions que milloren l'impacte i la qualitat de les nostres polítiques de cooperació. La finalitat d'incorporar la planificació no ha de ser res més que transformar la situació actual, i per això hem de tenir present en tot moment que un pla de cooperació ha de ser un instrument operatiu, l'aplicació del qual ha de ser possible i l'efectivitat del qual ha de ser mesurable en el temps mitjançant indicadors objectivament verificables.

Els plans de cooperació no poden consistir, com malauradament ha passat amb molts dels documents de planificació de la cooperació descentralitzada, en declaracions d'intencions o en mers instruments de visibilització. Per això, si es pren en consideració la diversitat i les diferents situacions en què es troba

la cooperació a les EL valencianes, cal que cadascuna d'aquestes entitats, a partir dels diagnòstics participatius, fixe els objectius que pretén assolir amb l'aplicació del seu pla.

III. ELS ACTORS DE LA COOPERACIÓ DESCENTRALITZADA DAVANT LA PLANIFICACIÓ DE L'AJUDA

La cooperació descentralitzada es defineix com una forma de cooperació que es desenvolupa a través d'entitats inferiors a l'àmbit estatal. Del total de la cooperació descentralitzada, un 30% correspon a la cooperació que realitzen les corporacions locals. Tot i amb això, i malgrat les limitacions i debilitats abans indicades, no hi ha dubte que la cooperació descentralitzada s'ha formulat teòricament i normativament a partir d'uns principis que s'han arrengrerat amb les prioritats d'allò que després es va concretar i es coneix com a agenda internacional del desenvolupament: major adequació a les prioritats identificades pels actors del Sud, més protagonisme de la població dels països del Sud i unes assignacions dirigides a les prioritats sectorials i geogràfiques de l'agenda internacional de desenvolupament majors d'aquelles que ofereix la cooperació realitzada des de l'administració general de l'Estat espanyol.

Tot això s'explica en la gènesis mateixa de la cooperació descentralitzada, quan les administracions locals i autonòmiques van assumir bona part de les demandes emanades de la societat civil i fonamentalment dels postulats del sector no governamental respecte al desenvolupament. Així, el principal tret diferencial de la cooperació descentralitzada –en contraposició amb la cooperació centralitzada– es la seua permeabilitat a les demandes de la societat civil. Aquest tret és el que ha motivat que al llarg dels darrers anys s'haja demanat i vist com una necessitat la participació ciutadana, en un procés d'identificació i incorporació de les preocupacions, les necessitats i els valors dels diferents agents en la presa de decisions. Una correcta participació social consisteix en un procés de comunicació multidireccional que proporcione un mecanisme per intercanviar informació i fomentar la interacció dels agents amb l'equip gestor, generant complicitat ciutadana entre l'Administració –la representació política i les treballadores i treballadors–, la ciutadania –i les seues organitzacions associatives– i els interlocutors del teixit social i productiu local. Aquesta participació suposa, així mateix, optar per les idees cíviques, per una utopia organitzativa i solidària en constant aprenentatge, on l'Administració és la casa comuna en què prenem, conjuntament i diferenciadament, les decisions per una cooperació que done suport als processos de desenvolupament impulsats des dels àmbits locals del Sud.

És aquesta característica i potencialitat de la cooperació descentralitzada la que el **Grup de diàleg** considera necessari revaloritzar. Sens dubte, la planificació de l'ajuda i l'exercici de la planificació són espais des dels quals s'ha d'aprofitar aquesta fortalesa. Per això, caldria treballar des d'un sistema molt més coordinat, més articulat, i que permeta que els diferents actors socials del municipi hi aporten tot el seu potencial de desenvolupament.

En aquest context de participació, el rol dels agents de la cooperació ha d'anar més enllà de la mera implementació de projectes de cooperació i l'execució d'activitats d'educació per al desenvolupament. La nostra missió s'ha de dirigir a enfortir les xarxes de la societat civil, tant Sud-Nord, com Sud-Sud i Nord-Nord, per al ple exercici dels drets humans mitjançant la transferència de capacitats. La nostra visió ha d'anar des d'allò que és local cap a allò que és global, amb especial incidència en el ple exercici del dret a la participació, que garantisca la modificació de les injustes relacions de poder existents actualment.

En la taula següent reflectim les conclusions a què ha arribat el **Grup de diàleg** sobre el paper i els beneficis per als diferents actors i agents de cooperació que pot aportar la instauració d'un model planificat de gestió de l'ajuda.

ACTORS	BENEFICIS QUE OBTENEN DE LA PLANIFICACIÓ	PAPER QUE TENEN EN LA PLANIFICACIÓ
<p>1 Grups polítics amb representació en l'entitat local</p>	<p>Formen part de la política de cooperació de l'EL en traslladar les seues opinions i plantejaments per al debat i incorporació al pla de cooperació.</p> <p>Participen dels consens que garantirán unes polítiques de desenvolupament amb horitzons a mitjà/llarg termini.</p> <p>Facilita la seua funció de control i seguiment de les polítiques desplegades per l'equip de govern.</p> <p>Aconsegueixen una transparència més gran en la gestió pública de l'EL de què formen part.</p>	<p>Participen en el procés d'elaboració del pla, i enriqueixen la reflexió amb propostes i l'assoliment del consens necessari per a la seua apropiació.</p> <p>Assumeixen funcions de control, seguiment i avaluació del pla de cooperació com a part dels òrgans de participació.</p>
<p>2 Equip de govern i regidor/a o diputat/da responsable en matèria de cooperació per al desenvolupament en l'entitat local</p>	<p>Incorporen i reconeixen la cooperació per al desenvolupament com una política pública de la seua entitat local.</p> <p>Assumeixen el lideratge d'unes polítiques de cooperació, explicitades al pla de cooperació, les bases del qual tenen un ampli consens i suport a l'EL.</p> <p>Executen polítiques correctament planificades, cosa que permet concentrar i rendibilitzar els recursos, els mitjans i les potencialitats disponibles, i dotar d'efectivitat i eficàcia les accions del pla.</p> <p>Disposen d'un instrument efectiu davant altres AP (diputacions, Generalitat, Fons Valencià, AECID, etc.) que facilita el reconeixement de la política de cooperació desplegada des de la seua entitat local i l'obtenció dels suports necessaris per implementar-la.</p>	<p>Impulsen i participen activament en el procés d'elaboració del pla, tot afavorint els consensos necessaris perquè els agents socials presents al municipi (o la província) se l'aproprien.</p> <p>Són els responsables de l'aprovació definitiva del pla de cooperació, tot incorporant així a l'acció de govern les polítiques de cooperació per al desenvolupament.</p> <p>Executen el pla de cooperació d'acord amb les directrius polítiques que han de regir les polítiques locals de cooperació, tot assignant-hi els recursos econòmics i humans necessaris.</p> <p>Tenen un paper fonamental en l'impuls de les polítiques de cooperació, tot incorporant en la seua planificació el treball en xarxa amb altres AP, agents de cooperació i xarxes de cooperació existents per tal de coordinar les polítiques de cooperació.</p> <p>En el cas específic de les diputacions, els permet proporcionar assessorament i orientació sobre cooperació per al desenvolupament a nivell local.</p>

<p>3 Equip tècnic adscrit al departament de cooperació per al desenvolupament</p>	<p>Permet que el personal tècnic tinga explicitades les directrius polítiques de la cooperació per al desenvolupament a executar.</p> <p>Facilita la coherència de la seua tasca professional.</p> <p>Permet la continuïtat i l'avaluació de les accions realitzades.</p> <p>Possibilita la coordinació i complementarietat amb altres departaments i amb altres AP.</p>	<p>Assumeix la coordinació tècnica del pla, tant en la seua elaboració i implementació, com en el seu seguiment i avaluació, tot jugant un paper fonamental en tots aquests processos.</p> <p>Marca les directrius operatives i tècniques en matèria de cooperació al desenvolupament en el pla de Mandat municipal.</p> <p>Afavoreix la transversalitat de les actuacions implicant a altres departaments de l'entitat local necessaris per aquest procés.</p>
<p>4 ONGD</p>	<p>Els permet treballar a mitjà i llarg termini amb escenaris de finançament i de suport previsibles.</p> <p>Facilita incorporar la seua visió i les demandes i prioritats del seus socis del Sud a la política de cooperació de l'EL.</p> <p>Permet la seua participació en les propostes d'acció i en la presa de decisions.</p>	<p>Participen activament en el procés de disseny, implementació i avaluació, tot aportant:</p> <ul style="list-style-type: none"> • les prioritats i les necessitats identificades des del Sud. • el seu bagatge i experiència en matèria de cooperació i EpD. <p>Executen aquelles accions contingudes en el pla que els pertoque.</p>
<p>5 Socis al Sud (organitzacions socials, administracions públiques, ciutadania...)</p>	<p>Els permet treballar a mitjà i llarg termini amb escenaris de finançament i de suport previsibles.</p> <p>Permet la seua participació en les propostes d'acció i en la presa de decisions i incorporar la seua visió i les seues prioritats a les polítiques de cooperació dels "donants", i contribuir així a millorar-ne l'eficàcia.</p>	<p>Com a destinataris de les nostres intervencions, hi tenen un paper fonamental, per la qual cosa, directament o indirectament, a través d'ONGD, participen activament en aquells aspectes del pla que incideixen en el seu desenvolupament.</p> <p>Executen una part substancial de les accions de desenvolupament planificades mitjançant projectes i programes que es realitzen al Sud.</p> <p>Han de ser un subjecte actiu en les nostres polítiques de cooperació; per això, cal fer un esforç per aconseguir la seua progressiva incorporació al debat sobre les polítiques de desenvolupament i d'AOD.</p>

6	Altres departaments relacionats (ex. educació, joventut)	<p>Facilita la transversalitat i complementarietat entre els diferents àmbits municipals.</p> <p>Permet l'obtenció de sinergies en les accions, especialment en aquelles relatives a l'educació per al desenvolupament i la sensibilització.</p> <p>Facilita l'accés a informació en matèria de polítiques de desenvolupament que pot ser rellevant per al disseny i l'enfocament d'altres polítiques municipals.</p>	<p>Participen en el procés d'elaboració del pla, tot enriquint la reflexió, realitzant propostes i assolint els consensos necessaris per a la seua apropiació.</p> <p>Assumeixen l'execució, o la seua participació, en aquelles accions de cooperació i EpD en què la seua experiència i coneixements poden ser rellevants.</p>
7	Dept. de fiscalització / gestió econòmica	<p>Obtenen informació complementària sobre les actuacions en matèria de cooperació que desenvolupa l'entitat local, i per tant dota d'un marc teòric i dona sentit a la justificació econòmica de les esmentades actuacions.</p>	<p>Participa en el procés d'elaboració del pla, especialment en aquells aspectes que faciliten l'adequació dels mecanismes de control a les exigències normatives de l'EL i a les necessitats de les accions de desenvolupament.</p> <p>Coordina les actuacions per fiscalitzar i controlar la despesa realitzada, així com els processos de concessió de subvencions.</p> <p>Assumeix la part corresponent en les accions d'avaluació i RdC del pla de cooperació i les accions específiques que s'hi fixen.</p>
8	Moviment associatiu local	<p>Posa en valor les seues potencialitats com a agents de cooperació, i facilita la transversalitat entre les seues àrees d'intervenció i les accions impulsades des de la política de cooperació.</p> <p>Incorpora la solidaritat internacional com a valor de la ciutadania.</p> <p>Permet visibilitzar la cooperació i millorar-ne la imatge pública, amb la qual cosa s'obté un major compromís de la ciutadania.</p>	<p>Participa en el procés d'elaboració del pla, tot enriquint la reflexió, realitzant propostes i assolint els consensos necessaris per a la seua apropiació.</p> <p>Té un paper fonamental en els espais d'anàlisi, avaluació i valoració d'impacte de les actuacions del pla, tot facilitant, amb això, el coneixement sobre la realitat del Sud, i la presa de consciència i responsabilitat que li correspon davant les desigualtats i les injustícies socials.</p>

<p>9 Representants de xarxes i plataformes de coordinació d'entitats socials</p>	<p>Rendibilitza els esforços de les entitats que representen per establir sinergies entre diferents sectors d'intervenció.</p> <p>Posa en valor les seues potencialitats com a agents de cooperació, i facilita la transversalitat entre les seues àrees d'intervenció i les accions impulsades des de la política de cooperació.</p> <p>Els facilita l'accés a informació en matèria de polítiques de desenvolupament que poden ser rellevants per al seus objectius.</p>	<p>Participen, en funció de la realitat de cada EL, en el procés d'elaboració del pla, tot enriquint la reflexió, realitzant propostes i assolint els consensos necessaris per a la seua apropiació.</p> <p>Han d'assumir un paper actiu com a interlocutors de la societat civil, tot facilitant la coordinació de les actuacions de diverses organitzacions.</p>
<p>10 Universitats</p>	<p>Ajusten les seues iniciatives en matèria de recerca, formació i incorporació d'instruments tècnics d'anàlisi, intervenció i avaluació, a les necessitats de la cooperació en cada moment.</p> <p>Permet sistematitzar coneixements i afavorir espais de reflexió i aprenentatge des d'una anàlisi crítica.</p>	<p>Poden aportar recursos tècnics, recerca, formació i personal qualificat necessari en els processos d'elaboració, execució i avaluació del pla de cooperació.</p> <p>Aporten espais d'intercanvi d'experiències.</p> <p>Aporten sensibilització i educació per al desenvolupament a la comunitat universitària.</p>
<p>11 Generalitat Valenciana</p>	<p>Facilita l'adequació i harmonització de les seues polítiques en matèria de cooperació en coherència amb les polítiques de cooperació de les EL valencianes.</p> <p>Posa a la seua disposició un marc general d'actuació de la cooperació per al desenvolupament desplegada des de la CA que permet programar adequadament les actuacions en matèria de coordinació (Comissió Interterritorial, CAHE...).</p>	<p>Marca les línies d'actuació de la cooperació a la CA i atén les demandes que en matèria de planificació puguen realitzar les EL.</p> <p>Presta assistència i canalitza recursos tècnics i/o econòmics per a l'elaboració i/o l'execució de la planificació de les EL.</p> <p>Manté i fa operatives les vies de participació i coordinació entre les administracions valencianes en matèria de cooperació per al desenvolupament, en especial la Comissió Interterritorial i el CAHE.</p>
<p>12 Centres educatius radicats a l'EL</p>	<p>Facilita la vinculació de la comunitat educativa amb les polítiques de cooperació i la seua relació i col·laboració amb els agents de cooperació.</p> <p>Posa a l'abast dels centres i de tota la comunitat educativa recursos útils per a l'educació en valors.</p>	<p>Participen en el procés d'elaboració i execució del pla, especialment en aquells aspectes que afecten l'EpD i la conscienciació de la comunitat educativa.</p>

PRINCIPIS BÀSICS DE LA PLANIFICACIÓ: PARTICIPACIÓ I DIAGNÒSTIC.

Com indica Andrés Carbonero, “tan important com el pla resultant és la metodologia aplicada per elaborar-lo”⁸. Aquesta importància de la metodologia en l’elaboració de la planificació, la trobem ben descrita en el manual de gestió de la cooperació de la FEMP, quan afirma:

“L’elaboració d’un pla director o pla estratègic constitueix una oportunitat per definir una política pròpia de cooperació per al desenvolupament. El procés de debat i redacció del text serveix de punt d’inflexió per valorar la trajectòria de l’organització, incorporar les lliçons apreses i perfilar una estratègia que servisca de marc compartit a mitjà-llarg termini. És, per tant, un moment enriquidor per repensar el rol de l’ajuntament o la diputació i trencar, si cal, amb inèrcies ineficaces”⁹.

El **Grup de diàleg** coincideix plenament amb les afirmacions anteriors i considera que la planificació s’ha de realitzar d’acord amb una metodologia que es fonamenta necessàriament en dos pilars bàsics: la participació i el diagnòstic de la realitat (coneixement de la realitat municipal / provincial).

- **Participació:** *“La participació dels actors involucrats en la política de cooperació del govern local és un element essencial en el procés d’elaboració del pla”⁹.* Disposar d’espais de participació es confirma així com un element bàsic i indispensable perquè la cooperació descentralitzada aprofite les seues potencialitats. Els consells de cooperació han estat el mecanisme de participació més estès en l’actual model de cooperació descentralitzada i han permès uns nivells de participació i de transparència molt valuosos. Això no ha estat obstacle perquè, molt sovint, aquests queden limitats i restringits a espais formals i poc operatius.

A més dels consells sectorials específics en matèria de cooperació en algunes EL, per raó de la seua pròpia experiència i del context local han funcionat altres espais de participació, com els consells municipals de benestar social, on s’han inclòs els temes de cooperació, o les comissions municipals de cooperació, amb participació de grups polítics municipals i agents socials, que afavoreixen, en ambdós casos, un alt grau de transparència i uns espais bàsics per al diàleg entre actors de cooperació.

És necessari destacar, també, que els espais formals i/o col·legiats de participació no esgoten en cap cas la necessària i contínua relació i intercanvi

⁸ Intervenció d’Andrés Carbonero en el taller sobre planificació. València, el 26 de febrer de 2013.

⁹ FEMP. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. Pág. 124

que hi ha d'haver entre els agents de cooperació. Davant la inexistència o inoperància, en bastants EL valencianes, d'espais formals de participació, han estat els espais no formals promoguts pels responsables tècnics municipals els que han permès la reflexió, l'avaluació dels instruments de cooperació, la generació d'aprenentatge i la transformació de molts aspectes de la gestió de la cooperació a les nostres entitats locals.

Sense traure importància a tot el que s'ha comentat anteriorment, el **Grup de diàleg**, en sintonia amb les recomanacions de la FEMP, considera que els espais formals de participació han de tenir un paper fonamental en el procés d'elaboració de la planificació.

És necessari, per tant, reprendre la constitució, i en alguns casos remodelació, dels consells de cooperació¹⁰ perquè puguen ser l'espai fonamental de participació. A més, el **Grup de diàleg** vol insistir en el fet que els consells han de ser òrgans realment operatius i amb funcions rellevants en l'establiment de les polítiques de cooperació.

– Composició: en consonància també amb les recomanacions de la FEMP, en la composició dels consells de cooperació hi ha de primar la representació de la pluralitat, evitant de caure en la tendència actual de configurar majories de l'equip de govern. En funció de la realitat municipal, els consells de cooperació han d'incloure els representants següents:

Regidoria amb competències de cooperació.	Grups polítics amb representació municipal.
Equip tècnic assignat al programa de cooperació.	CVONGD i ONGD amb presència en el municipi.
Ciutadans i ciutadanes individuals amb especial trajectòria en matèria de cooperació.	Associacions del municipi (d'immigrants, culturals, de joventut, de dones, de veïns i veïnes, etc.).
Universitats.	Sindicats.
Col·legis professionals.	Consell escolar municipal.

En el cas de les diputacions, s'haurien d'integrar en el consell de cooperació els municipis de la província que mantenen el seu compromís amb la cooperació per al desenvolupament.

La representació d'ONGD / CVONGD pot ser: a nivell municipal, les ONGD amb presència local, i convidar la CVONGD a sumar-s'hi; a nivell provincial (diputacions), per tal de ser operatius, la representació del sector pot ser de la CVONGD, de les federacions d'associacions de veïns i veïnes, d'associacions de dones, del Consell de la Joventut de la CV, etc.

¹⁰ Hem mantingut la denominació "consell de cooperació" per ser la que té una utilització més àmplia entre les administracions, per bé que, tant el **Grup de diàleg**, com altres entitats, valoren positivament una denominació més ampla com "consell de solidaritat i cooperació internacional", que reflecteix més bé l'abast del treball que poden i han de desenvolupar aquests òrgans de participació.

– Funcions: entre altres, el **Grup de diàleg** en proposa almenys les següents:

Assessorar la regidoria en polítiques de cooperació.	Ser una via de coordinació i generació de sinergies.
Coparticipar en el procés d'elaboració, implementació i avaluació dels plans de cooperació, fet que implica aspectes com: <ul style="list-style-type: none"> • Anàlisi, debat i proposta dels models i instruments de cooperació més adequats. • Posada en comú i consens sobre els conceptes bàsics de la cooperació, l'EpD i l'AH. • Participar activament en el seguiment i l'avaluació de l'aplicació de les polítiques de desenvolupament. 	Participar en l'establiment dels criteris, les prioritats i les línies generals que s'han de tenir en compte, tant en la política de cooperació del municipi i de l'ajuntament en general, com en el finançament dels projectes de cooperació, EpD i AH i en l'assignació dels percentatges de les distintes partides pressupostàries.
Aprovació del pla de cooperació, amb elaboració d'un dictamen al respecte, així com de les memòries i informes d'avaluació del pla, de les programacions anuals i de les activitats que conté.	Ser via de difusió i efecte multiplicador de la política de cooperació desenvolupada a la ciutat, tot informant-ne la ciutadania i les entitats ciutadanes i motivant-les a la participació.
Promoure estudis i recerques en matèria de cooperació, i dotar-se de coneixement útil per a una planificació de qualitat.	Plantejar totes aquelles iniciatives i propostes que considere oportú de cara a la millora de la política local de cooperació.
Canalitzar les queixes i els suggeriments que hi haja en aquesta matèria (manual de la FEMP).	

– Estructura: El consell ha de constar d'un plenari i d'una secretaria permanent, si s'escau. Però, sobretot, s'han de constituir comissions o grups de treball específics, que permeten una major operativitat en el treball i que retornen al consell els seus acords per al dictamen corresponent. L'estructura del consell de cooperació ha de respondre i adaptar-se, lògicament, a les necessitats de cada entitat local.

- **Diagnòstic:** *"La base per a un adequat procés de planificació ha de ser un bon diagnòstic i anàlisi de les potencialitats de les organitzacions que assumeixen la planificació; només així podrem disposar d'una planificació que responga a les nostres pròpies característiques¹¹".*

Tal com assenyala la FEMP, "és el moment d'elaborar un diagnòstic detallat i, a partir de les conclusions, perfilar un projecte d'activitat amb objectius definits i resultats avaluable¹²". En aquest sentit, el **Grup de diàleg** proposa com a metodologia per a l'elaboració del diagnòstic: la investigació-acció participativa (IAP). La IAP és un "mètode d'investigació i aprenentatge

¹¹ Intervenció d'Andrés Carbonero en el taller sobre planificació. València, 26 de febrer de 2013.

¹² FEMP. 2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 124.

col·lectiu de la realitat, basat en una anàlisi crítica amb la participació activa dels grups implicats, que s'orienta a estimular la pràctica transformadora i el canvi social”.

“La IAP és un procés que combina la teoria i la praxis, i que possibilita l'aprenentatge, la presa de consciència crítica de la població sobre la seua realitat, el seu empoderament, el reforçament i ampliació de les seues xarxes socials, la seua mobilització col·lectiva i la seua acció transformadora”¹³. En la IAP, l'equip investigador té el paper de facilitador del procés, i és la població destinatària mateixa la que analitza i sistematitza la informació i la socialitza entre tots els seus integrants (institucions, associacions, col·lectius, ciutadans i ciutadanes individuals) per comprendre així millor la realitat (el seus problemes, necessitats, capacitats, recursos), i els facilita planificar accions i mesures per transformar-la i millorar-la.

La realització del diagnòstic, com s'explica més endavant en l'apartat metodològic, s'ha de portar a terme en el marc del procés d'elaboració del pla de cooperació municipal i d'acord a les especificitats que el consell de cooperació o l'òrgan de participació corresponent definisca.

A partir d'aquests dos pilars (la participació i el diagnòstic de la realitat), s'ha de dissenyar una planificació *“concebuda com un punt d'arribada o, si es prefereix, com un punt d'inflexió per definir o redefinir la política de cooperació d'un ajuntament o diputació a la llum d'un procés participatiu”¹⁴.*

Com a recomanacions finals que s'han de tenir present en tot el procés de planificació, volem destacar les consideracions realitzades per A. Carbonero en què ens commina de manera *“imprescindible a actuar de forma que:*

- No mimetitzem ni copiem altres planificacions. Ha estat un error clàssic i recurrent.*
- La simplicitat ha de ser una condició pròpia del pla. Ha de ser pragmàtic i operatiu.*
- Ha de ser realista, d'acord amb els recursos i els terminis de què disposem.*
- Ha de ser mesurable, amb indicadors significatius i de fàcil obtenció¹⁵”.*

---

¹³ Marlen Eizagirre i Néstor Zabala. *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación para el Desarrollo*. HEGOA.

¹⁴ FEMP. 2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 123.

¹⁵ Intervenció d'Andrés Carbonero en el taller sobre planificació. València, 26 de febrer de 2013.

3 PROPOSTA METODOLÒGICA PER A L'ELABORACIÓ DE LA PLANIFICACIÓ

Condicions prèvies

“Planificar només té sentit si, realment, parlem de la cooperació entesa com una política pública de gran abast¹⁶”. Tal com assenyala la FEMP, n'ha de ser un requisit previ la clara voluntat política de l'equip de govern, compartida i consensuada amb el conjunt de grups municipals, d'impulsar una política de cooperació internacional per al desenvolupament basada en l'eficàcia, la participació, la rendició de comptes i la coherència de les polítiques públiques. Aquest nou compromís amb la política de cooperació té en la planificació un dels instruments més potents per al seu adequat disseny i execució. Aquesta planificació ha d'establir nous contextos de treball, des d'una aspiració de vigència i continuïtat en què el seguiment i l'avaluació contínua respecte a l'assoliment dels resultats planificats siguen, més enllà dels processos electorals i les alternances polítiques, els que marquen la revisió i actualització del pla.

N'ha de ser un segon requisit previ que hi haja espais que garantisquen un procés de participació plena. Per aconseguir-ho, s'han de constituir o s'han de reforçar els espais de participació, entre els quals el més adient és el consell de cooperació. En l'apartat anterior hem apuntat la importància de disposar d'espais formals que posen en pràctica el principi de participació democràtica, i que reflectisquen la pluralitat política municipal i la participació del teixit social i associatiu del municipi. El consell de cooperació ha de disposar d'un reglament que en detalle la composició, les funcions i competències, i el funcionament. Per elaborar-lo es poden adaptar a cada realitat municipal reglaments, entre altres, com els dels ajuntaments de Quart de Poblet i Elx¹⁷.

Cinc passos per a l'elaboració d'un pla de cooperació

Primer pas: Constitució d'un equip de coordinació.

Per endegar com cal tot el procés és necessari constituir un equip que assumisca la coordinació i el compliment del pla de treball per a l'elaboració del pla de cooperació. La composició i les funcions d'aquest equip, i també la seua legitimitat per portar a terme aquesta tasca, s'ha d'obtenir mitjançant la corresponent aprovació en l'òrgan de govern municipal competent.

¹⁶ FEMP. 2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 126.

¹⁷ En *La Cooperació per al Desenvolupament a la CV* (Plataforma2015ymás) hi ha un capítol específic dedicat als consells de cooperació que hi ha a la Comunitat Valenciana.

La composició d'aquest equip de coordinació s'ha de definir d'acord amb la càrrega de treball i les accions que haja de realitzar, que seran diferents en funció de la realitat de cada entitat local. Per això, el nombre de persones que l'integren i els seus perfils han de ser en cada EL els que es determinen. En qualsevol cas, el **Grup de diàleg** recomana que l'equip de coordinació estiga compost per diverses persones en representació dels diferents agents de cooperació implicats, entre els quals hi ha d'haver personal tècnic de l'àrea responsable de cooperació a l'ajuntament o diputació i personal representant de la societat civil (ONGD, associacions locals, etc.). N'hi pot haver casos que, pel volum de la cooperació municipal, s'haja de considerar necessari disposar de la participació d'altres departaments de la corporació i/o del suport extern de persones amb perfil especialitzat en matèria de cooperació internacional, intervenció i participació social.

Segon pas: Elaboració del protocol d'actuació.

El consell de cooperació ha de consensuar i aprovar un *protocol d'actuació* per a l'elaboració del pla de cooperació municipal. Como indica la FEMP, "en condicions ideals, l'elaboració del pla ha de permetre:

- *Incorporar als debats les perspectives del conjunt dels actors.*
- *Propiciar processos de confiança mútua que faciliten la generació de consensos.*
- *Definir els rols complementaris que poden portar a terme els diferents actors*¹⁸.

El *protocol d'actuació* ha de detallar les accions que cal realitzar (elaboració del diagnòstic participatiu, espais de reflexió i socialització, sessions de treball, etc.); les persones i col·lectius implicats i el seu paper en el procés; els terminis i ritmes per a l'elaboració i aprovació del pla. És fonamental disposar d'un procés que permeta elaborar un bon pla de cooperació. Per aquesta raó, el **Grup de diàleg** vol insistir en la necessitat d'establir la durada i els espais de participació que es considere necessaris, ja que altrament es pot acabar restant legitimitat al document final si el procés ha coartat, de la manera que siga, la lliure i plena participació dels agents socials i polítics.

El procés d'elaboració del pla de cooperació, definit en el *protocol d'actuació*, ha d'assegurar la seua apropiació per part dels diferents agents de cooperació, i facilitar la transversalitat i la coherència de polítiques.

Tercer pas: Elaboració del diagnòstic participatiu.

Hem destacat la importància de disposar d'un bon diagnòstic per poder enllestir un adequat procés de planificació. El diagnòstic ha d'incloure tota la informació necessària per facilitar el procés posterior d'anàlisi, reflexió i presa

---

¹⁸ FEMP. 2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 124.

de decisions. El procés necessàriament participatiu d'elaboració del diagnòstic s'ha d'aprofitar per enfortir les capacitats de les organitzacions implicades, de manera que s'incrementa el coneixement i la confiança mútua i es millora la formació i els coneixements sobre cooperació per al desenvolupament. La metodologia investigació-acció participativa (IAP) és especialment apropiada per assolir aquest objectiu, tal com hem dit en l'apartat dedicat al diagnòstic en el bloc anterior. Per conèixer aquesta metodologia i consultar-ne exemples pràctics d'aplicació, incloem en l'annex IV una bibliografia específica en matèria d'investigació-acció participativa.

A l'hora de realitzar el diagnòstic, pot ser enriquidor complementar les capacitats de l'equip tècnic municipal del departament de cooperació i del teixit associatiu local amb el suport de personal d'altres departaments municipals, de persones amb experiència, de departaments i instituts universitaris, d'organismes especialitzats, etc.

El **Grup de diàleg** ha valorat com a indispensables per a l'elaboració d'un bon diagnòstic els continguts següents:

1. Antecedents: anàlisi i estudi retrospectiu de caràcter qualitatiu i quantitatiu de les accions de cooperació per al desenvolupament impulsades des de l'EL.
2. Identificació i descripció dels recursos i capacitats de què es disposa, tant en l'administració com en el municipi o la província (en el cas de les diputacions).
3. Identificació i descripció dels agents de cooperació presents al municipi, i també de la seua experiència i trajectòria en matèria de cooperació.
4. Estudi i identificació de les capacitats i potencialitats del teixit social present al nostre municipi (província en el cas de les diputacions) en matèria de cooperació. En aquest estudi es considera important tenir un bon diagnòstic del teixit associatiu municipal, i de persones i/o institucions amb experiència i trajectòria en els àmbits especialment relacionats amb les polítiques de desenvolupament. Anàlisi de les dades demogràfiques d'interès en matèria de cooperació.
5. Política municipal. Què caracteritza la nostra ciutat? Quin model de ciutat volem? Com ens posicionem, o ens volem posicionar, com a ciutat davant els problemes globals del desenvolupament?
6. Si hi ha o no coherència de polítiques, col·laboració i coordinació, en tres àmbits diferenciats:
  - A l'interior del municipi, entre la política de cooperació i altres polítiques públiques (altres departaments municipals).
  - Amb altres administracions.
  - Si hi ha o no participació, i a quin nivell, del nostre municipi en espais de coordinació supramunicipals en matèria de cooperació.

Quart pas: redacció del primer esborrany i procés de debat i socialització.

Per a la redacció del pla de cooperació, tal com assenyala la FEMP, se solen donar dos models diferents:

Un primer model en què el govern local redacta un primer esborrany, que sotmet a la reflexió i el debat abans de la seua redacció definitiva.

Un segon model en què: "El consell de cooperació és el fòrum clau des del primer moment en l'elaboració del document. Dins del consell es crea un grup ad hoc que en coordina l'elaboració. La realitzacions de jornades ciutadanes permet incorporar al debat el tercer sector, la societat organitzada i, en definitiva, el conjunt dels agents vinculats a la cooperació. El procés d'elaboració del pla esdevé així un element clau per a l'enfortiment del teixit associatiu¹⁹".

El **Grup de diàleg** considera aquesta segona opció com la més coherent amb els valors i les potencialitats de la cooperació descentralitzada, i per tant com el model que cal que seguisquen les EL per a l'elaboració del seu pla de cooperació. En qualsevol cas, l'elecció del model correspon a cada entitat d'acord amb les seues capacitats i la seua realitat municipal, sense que això haja de suposar cap perjudici dels adequats processos de participació activa de la ciutadania, i la socialització, la reflexió, el debat i el consens previs a la redacció definitiva del pla.

Independentment del model escollit per a l'elaboració del pla de cooperació, s'han d'establir els espais de socialització de l'esborrany, tant al si del consell de cooperació, com en sessions obertes a la participació ciutadana, dels agents de cooperació i d'altres administracions públiques, especialment aquelles que per proximitat geogràfica, capacitats específiques o el seu caràcter facilitador de la coordinació i la complementarietat puguen incidir en les nostres polítiques de cooperació (Fons Valencià per la Solidaritat, diputacions, Generalitat, etc.).

Una vegada elaborat l'esborrany del pla de cooperació, cal procedir de manera ordenada a un ampli procés de socialització, reflexió i debat del seu contingut. L'objectiu d'aquest procés no ha de ser, com passa sovint, un simple tràmit d'informació i consulta, sinó que ha de constituir un vertader procés de participació en què puguen donar-se a conèixer i manifestar-se les diferents opinions i perspectives, on es pugua reflexionar i incorporar-hi totes aquelles idees que resulten encertades per assolir així el màxim grau de consens possible. Només d'aquesta manera s'aconseguirà un pla de cooperació que permeta que el conjunt d'actors que hi estan implicat se l'apropien i que esdevinga una eina útil per assolir els objectius previstos.

L'elaboració del diagnòstic mitjançant la metodologia IAP permet identificar els subjectes rellevants i planificar, amb temps suficient i els espais adequats,

---

¹⁹ FEMP. 2011. *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales*. pág. 126.

un procés de socialització que en garantisca la plena participació. D'acord amb la realitat de cada EL, on l'amplitud i complexitat de la seua política de cooperació pot ser molt diferent, aquest procés requerirà processos de socialització i terminis molt diferents. En qualsevol cas, el **Grup de diàleg** considera necessari que els terminis per a l'elaboració d'un pla de cooperació, la vigència del qual no ha de ser inferior a quatre anys, hauria de comprendre si més no entre quatre i sis mesos. En aquest període s'ha de realitzar la socialització de l'esborrany del pla de cooperació entre els membres del consell de cooperació i els diferents actors implicats, la realització de diferents sessions de treball en què puguen fer-hi aportacions i reflexionar, així com sessions obertes a la ciutadania amb un format que permeta la participació i l'intercanvi d'opinions.²⁰

Cinquè pas: Redacció del document definitiu i aprovació del pla de cooperació.

Després del procés de discussió i reflexió col·lectiva, s'ha d'elaborar la versió definitiva del pla de cooperació, en la qual s'han d'incorporar totes aquelles qüestions que hagen estat debatudes i valorades positivament. L'equip redactor del pla de cooperació pot ser el mateix equip coordinador del procés d'elaboració del pla o un altre nomenat ad hoc a proposta del consell de cooperació. Aquest equip ha d'estar integrat, en cada cas, pel nombre de persones i de representants que la realitat municipal recomane.

L'aprovació de la planificació és competència del govern municipal (o del de la diputació). Encara que la seua elaboració responga a un procés participatiu, ha de quedar clar d'antuvi que aquesta última responsabilitat competeix a l'equip de govern. La decisió final sobre els continguts, i per tant la presa de decisió en aspectes sobre els quals no s'haja arribat al consens entre el conjunt d'agents implicats, correspon al ple municipal o de la diputació. La concreció de les polítiques de cooperació pot suposar l'elecció entre opcions que poden afectar positivament o negativament els interessos, de vegades enfrontats i sovint diferents, dels participants en el procés de discussió.

El consell de cooperació ha d'informar i elaborar un dictamen sobre el pla de cooperació prèviament a la seua tramitació, debat i aprovació pel ple municipal (o de la diputació).

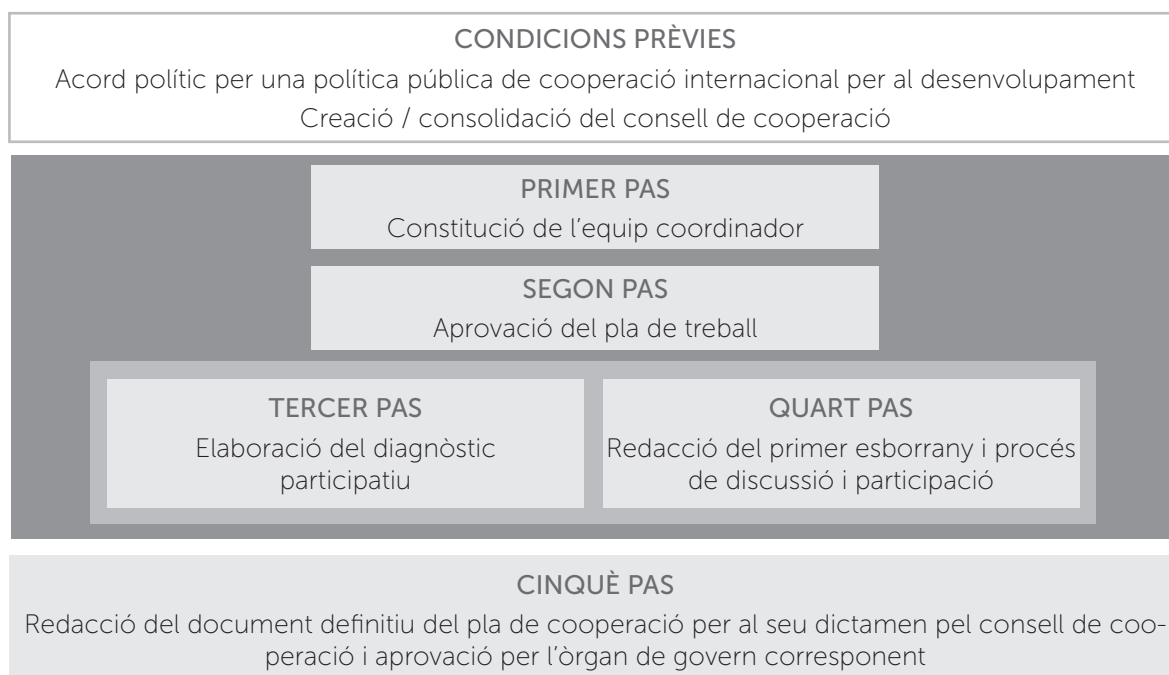
En qualsevol cas, com indica Andrés Carbonero, a més de realitzar-se un procés plenament participatiu, la planificació s'ha de portar a terme sense violentar els interessos dels nostres socis (ONGD del Nord i del Sud) i ha d'aconseguir regular i assumir les pressions, les necessitats i les peticions del sector de la cooperació.²¹

---

²⁰ El *Manual de gestión de la cooperación para el desarrollo de los gobiernos locales* de la FEMP recull alguns casos pràctics de processos d'elaboració de plans de cooperació a entitats locals i provincials.

²¹ Intervenció d'Andrés Carbonero en el taller sobre planificació. València, 26 de febrer de 2013.

Quadre 2. Passos per a l'elaboració del pla de cooperació

PROPOSTA ORIENTATIVA DE CONTINGUTS DEL PLA DE COOPERACIÓ

Per tal d'analitzar els continguts bàsics de la planificació, el **Grup de diàleg** va fer servir com a referència, per la seua qualitat i solidesa demostrada, l'índex de continguts del pla director de la cooperació de Navarra. El **Grup de diàleg** considera vàlid l'índex i l'estructura general de la planificació plurianual de la cooperació navarresa perquè siga adoptat en la planificació a nivell local.

Una de les conclusions ha estat considerar que els principis rectors haurien de ser comuns per al conjunt d'entitats valencianes, i per tant assumir un model semblant de cooperació descentralitzada, mentre que els continguts operatius haurien de respondre a les característiques, les capacitats i les potencialitats pròpies de cada ajuntament o diputació.

La proposta de continguts que caldria incloure en el pla de cooperació són els següents:

CAPÍTOL I: JUSTIFICACIÓ I DIAGNÒSTIC

La necessitat i la voluntat de planificar s'ha de reflectir en el pla de cooperació de manera que es raone i es justifique l'esforç realitzat en l'elaboració i adopció del pla. La justificació teòrica es pot fonamentar en les conclusions dels blocs I i II d'aquest document i sembla lògic que siga semblant per al conjunt d'entitats locals.

El diagnòstic (punt de partida) s'ha d'incloure en totes les planificacions, ja que en bona mesura ha de justificar les opcions (especialment en allò que fa als continguts operatius) adoptades en el pla. El diagnòstic, lògicament, ha de correspondre a cada entitat, que l'ha de realitzar i que ha de servir de punt de partida per al procés participatiu d'elaboració del pla.

CAPÍTOL II: PRINCIPIS RECTORS

Des del seu naixement, la cooperació descentralitzada s'ha alineat, sense excepció, sota el paradigma del desenvolupament humà sostenible amb equitat de gènere. La planificació de la cooperació s'ha de realitzar, per tant, sense perdre de vista la centralitat de les persones, les seues necessitats bàsiques i la promoció de les seues capacitats, la sostenibilitat ambiental i l'equitat entre gèneres. Partint d'aquesta concepció, el **Grup de diàleg** considera que els principis rectors haurien de ser comuns per al conjunt de les administracions valencianes, de manera que les bases que

sustenten les polítiques de cooperació siguen compartides i siga possible articular-les entre les diferents administracions públiques. Aquests principis han d'orientar i quedar reflectits en les polítiques municipals i no ser enunciat o esmentats només de manera teòrica i testimonial com sol ocórrer en molts documents de planificació.

Els principis rectors que el **Grup de diàleg** considera bàsics per al nostre model de cooperació descentralitzada són els següents:

- **Solidaritat:** la política de cooperació és expressió de la solidaritat de la nostra societat amb els pobles empobrits i reflecteix el nostre compromís per combatre les desigualtats promovent un desenvolupament més just i equitatiu. Aquesta política de cooperació emana de la solidaritat i no pot estar mediatitzada ni condicionada per interessos de cap altra índole. L'absència d'ànim de lucre, la desvinculació d'interessos comercials i econòmics i de qualsevol tipus o mecanisme d'ajuda lligada és consubstancial al nostre model de cooperació.
- S'ha de considerar la participació de la ciutadania com un principi consubstancial a les accions de cooperació i desenvolupament impulsades per les administracions locals. Per això, cal crear els espais que possibiliten que la ciutadania exercisca el dret a la participació (des de marcs metodològics apropiats que asseguren la participació dels diferents col·lectius) i aconseguir així d'involucrar el conjunt de la societat en les polítiques de desenvolupament.
- La transversalitat: la política de cooperació per al desenvolupament no ha de ser una acció aïllada dins la política municipal. Per la seua pròpia naturalesa, aquesta política s'ha de desplegar de manera transversal i ha de dotar de continguts la resta de polítiques municipals, alhora que se'n nodreix, d'aquestes polítiques.
- La coherència: cal aprofundir en la coherència de les polítiques municipals. A nivell intern, no hi ha d'haver contradiccions entre les polítiques de cooperació per al desenvolupament i la resta de polítiques municipals; més aviat, les unes han reforçar les altres i s'ha de dotar d'unitat la nostra acció municipal. De la mateixa manera, en clau externa, hem de promoure la coherència entre les polítiques de cooperació del nostre municipi i les polítiques de cooperació desplegades per altres AP, especialment per aquelles que emanen dels acords i de l'agenda internacional de desenvolupament. La planificació ha d'orientar i facilitar aquesta coherència de polítiques.
- La coordinació: les entitats locals han d'actuar coordinadament, de manera que hi haja un intercanvi d'informació entre aquestes i es puga incrementar l'impacte i l'eficàcia de les accions. Aquesta coordinació s'ha de realitzar tant amb altres EL com amb altres administracions públiques i agents de cooperació.

- La complementarietat com a base per realitzar un ús eficient dels recursos, evitar la duplicitat i poder assumir aspectes de la gestió que individualment són inviables (especialment en tot allò relatiu a la rendició de comptes).
- La transparència: les polítiques de cooperació, com el conjunt de les polítiques municipals, s'han de portar a terme en un marc de confiança que s'ha d'afavorir des d'espais virtuals i físics d'accés a la informació en matèria de cooperació per al desenvolupament, adaptats a la realitat i a la dimensió municipal.
- L'avaluació, la generació de coneixement i l'aprenentatge: el desplegament de les accions de desenvolupament s'ha de fer des del rigor i el control en la gestió de fons i també des de la importància i l'adequada valoració dels impactes que n'obtenim²².

CAPÍTOL III. OBJECTIUS DEL PLA PER ÀMBITS ESTRATÈGICS D'INTERVENCIÓ

Els objectius del pla de cooperació i la definició de les nostres línies estratègiques d'intervenció constitueixen el nucli dur de tot document de planificació. En aquest capítol fixem què volem aconseguir amb l'aplicació del pla de cooperació. La formulació dels objectius del pla de cooperació s'ha de fer de manera que s'oriente a una gestió per resultats i que es fixe per a cadascun d'aquests objectius els indicadors necessaris per mesurar-ne el grau d'assoliment.

Cada administració ha de concretar els objectius que pretén assolir en matèria de cooperació en funció de la seua trajectòria, capacitats i línies estratègiques pròpies de la seua política municipal. Tot això s'ha de fer des de la lògica de la participació i la coresponsabilitat que ha de potenciar la cooperació descentralitzada, de manera que els objectius i els resultats de desenvolupament establerts en el pla de cooperació esdevinguen el full de ruta comú dels diferents agents de cooperació presents a l'EL.

Per a la redacció dels objectius es proposa aplicar la categorització utilitzada en matèria de cooperació per la majoria d'administracions públiques i que permet, d'una banda, articular els continguts en àmbits diferenciats d'actuació i, de l'altra, distribuir el pressupost de manera unívoca (quina quantitat representa la inversió al Sud, quina la inversió al Nord, quines són les despeses de gestió, i en quines partides). A més, així el conjunt de les AP mantenen un grau necessari d'unificació i homogeneïtzació en la gestió i en el tractament de la informació.

²² En les sessions de socialització d'aquesta guia es va remarcar la necessitat d'incloure l'eficiència com un principi rector de la cooperació descentralitzada, i també d'incorporar-hi els principis de la Declaració de París. En l'annex VII argumentem sobre aquests principis que considerem implícitament presents en la proposta realitzada.

- Eix I: Donar suport als processos de desenvolupament i eradicació de la pobresa = Accions al Sud: accions de desenvolupament / acció humanitària.
- Eix II: Foment d'una ciutadania compromesa amb el desenvolupament = Accions al Nord: educació per al desenvolupament i sensibilització.
- Eix III: Millora de les capacitats i mecanismes de gestió de l'ajuda.

Com hem assenyalat, cada EL ha de fixar els objectius en funció del punt de partida, la trajectòria i les capacitats en matèria de cooperació. Aquesta informació s'ha d'obtenir tant del diagnòstic realitzat i/o l'avaluació de l'anterior pla de cooperació, com dels processos de diàleg i consulta amb els agents socials.

Així, a tall d'exemple, una EL amb una estratègia definida i una trajectòria consolidada de cooperació en una determinada localitat del Sud pot fixar com un dels objectius estratègics de l'eix I: "Assolir una taxa d'escolarització del 80% al municipi X"; mentre que altres EL, amb menys trajectòria, poden fixar com a objectius del pla: "Establir x àrees geogràfiques com a destinatàries de la cooperació", o "Posar en marxa x programes plurianuals de cooperació en els sectors x i z".

De la mateixa manera, i pel que fa a l'eix II, mentre que unes EL poden fixar com un dels seus objectius: "Enfortir les estratègies d'EpD a centres escolars" (perquè ja disposen d'estratègies i programes estables de sensibilització i EpD al seu municipi); d'altres, però, poden tenir com a objectiu: "Elaborar una estratègia d'EpD a escala municipal", precisament per dotar-se d'un bon instrument d'EpD.

Quant a l'eix III, s'hi inclouen totes aquelles accions que no comporten una intervenció o canalització de recursos directament en accions de desenvolupament, però que són fonamentals per a la gestió tècnica i administrativa de la política de cooperació. S'hi inclouen també els objectius relacionats amb la millora de les capacitats i la formació del personal municipal adscrit a l'àrea de cooperació i dels agents socials implicats; la realització d'estudis i la implementació de noves formes de gestió; l'engegada de procediments d'avaluació, eines de baremació, l'harmonització de procediments, etc.

La informació d'aquest capítol es completa, a nivell operatiu, amb el capítol següent dedicat a les modalitats i els instruments, en què detallem els mecanismes tècnics i de gestió que hem de fer servir per assolir els objectius previstos. En aquesta lògica de gestió per resultats, els instruments i les modalitats de gestió queden supeditats a l'assoliment dels objectius previstos, i per tant s'han d'aplicar aquells que millor s'adapten als objectius perseguits.

CAPÍTOL IV. CANALITZACIÓ DE L'AJUDA, MODALITATS I INSTRUMENTS

Es considera necessari, per enfortir l'homogeneïtzació i les possibilitats de coordinació i rendició de comptes, seguir l'esquema generalment acceptat i utilitzat pel conjunt d'AP²³ per descriure les modalitats i els instruments que hem d'aplicar des de cada entitat local. En els quadres següents es mostra esquemàticament aquesta doble categorització. En l'annex V, a tall d'exemple, es mostra la matriu resultant d'aplicar la categorització exposada en el cas de la planificació 2011-2014 de la cooperació navarresa.

Quadre 3.

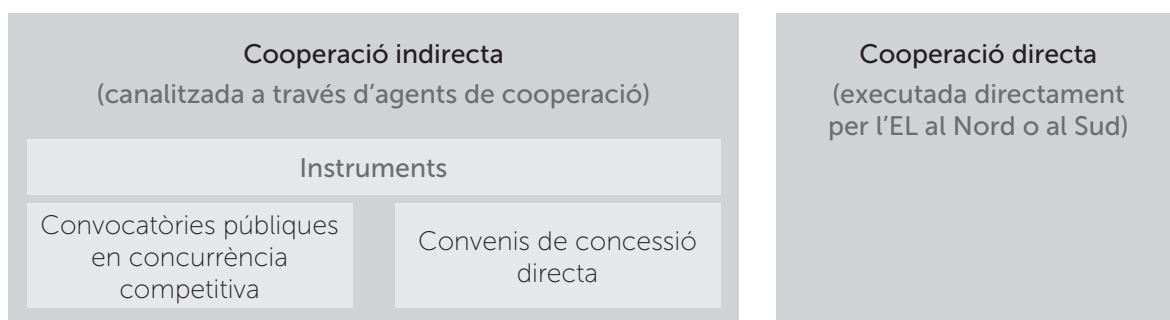
MODALITATS D'AOD D'ACORD AMB L'OBJECTE I LA FINALITAT DE L'AJUDA

Quadre 4.

TIPOLOGIA I INSTRUMENTS PER CANALITZAR LES DIFERENTS MODALITATS D'AOD

(cooperació econòmica, assistència tècnica, acció humanitària, educació per al desenvolupament, formació especialitzada)

²³ La distribució per tipus de gestió, modalitats i instruments segueix els criteris de la FEMP i AECID i són els que fan servir la majoria d'AP i agències internacionals de cooperació.

Modalitats de l'AOD²⁴

El pla de cooperació ha de definir les modalitats d'AOD que es vol utilitzar i la distribució i assignació pressupostària per a cadascuna d'aquestes modalitats. Per això, també es proposa seguir les categories per modalitats generalment utilitzades en matèria de cooperació.

- Desenvolupament humà al Sud:
  - Cooperació econòmica: finançament de projectes i programes de desenvolupament executats al Sud.
  - Cooperació tècnica: finançament d'accions específiques realitzades al Sud de formació, recerca, intercanvi professional i transmissió de coneixement Nord-Sud i Sud-Sud.
  - Acció humanitària: ajuda d'emergència, ajuda alimentària, etc.
- Intervencions al Nord: conscienciació i implicació ciutadana.
  - Educació per al desenvolupament i sensibilització: finançament de projectes de formació, informació, sensibilització, incidència política, comerç just, etc. dirigits a la ciutadania del Nord en matèria de desenvolupament i relacions Nord-Sud.
  - Formació especialitzada i enfortiment institucional: finançament d'accions específiques realitzades al Nord per a formació i recerca en matèria de cooperació per al desenvolupament.

Tipologia segons la forma de canalització de l'ajuda

Seguint aquesta lògica, cada entitat local, en funció de la seua experiència, capacitats i potencialitats, ha de decidir, en primer lloc, quin tipus de cooperació vol realitzar i/o el pes pressupostari que destinarà a cadascuna d'aquestes accions, perquè no es tracta de tipologies excloents i cadascuna es pot adaptar millor a un tipus d'intervenció i a un context municipal determinat:

- Cooperació directa: executada directament per l'EL.
- Cooperació indirecta: realitzada mitjançant el finançament a agents de cooperació que assumeixen l'execució de les accions.

Tradicionalment, les EL han canalitzat la seua AOD a través d'ONGD; així, el pes de la cooperació indirecta a escala municipal a la CV, en el període

---

²⁴ Algunes administracions valencianes i de l'estat espanyol han donat al codesenvolupament la consideració de modalitat pròpia dins les seues accions de desenvolupament. Per tal com sobre el concepte i la pràctica del codesenvolupament persisteix un important nivell de debat i no hi ha consens, el **Grup de diàleg** no ha estimat convenient de tractar-lo diferencialment en aquesta guia. Això no implica un posicionament determinat respecte al codesenvolupament, qüestió que cada entitat local s'ha de plantejar, si ho considera necessari, i debatre en el seu procés de planificació de l'ajuda.

2005-2010, va ser d'un 94'49%²⁵. Aquesta ha estat, sens dubte, una de les majors fortaleces del sistema de cooperació descentralitzat, ja que permet la implicació i la participació de la societat civil i s'ajusta en major mesura a les necessitats identificades pels socis del Sud, per bé que, como s'ha assenyalat en el capítol I, la forma en què s'ha portat a terme ha estat responsable també d'algunes de les seues debilitats.

En el **Grup de diàleg** hi ha consens a considerar que independentment del model de cooperació que cada entitat local assumisca, aquesta ha de disposar d'un alt grau de participació i implicació ciutadana. D'aquesta manera, la cooperació indirecta, fins ara el model utilitzat majoritàriament, no ha d'impedir la implicació de l'EL i la ciutadania i convertir les accions de desenvolupament en competència exclusiva de les ONGD. Per això, la cooperació indirecta no pot servir a les EL com a excusa per eludir la seua coresponsabilitat i necessària implicació en les accions de desenvolupament a què dóna suport.

En el mateix sentit, l'opció per un model de cooperació directa, en la qual l'EL dóna suport directament a l'execució d'accions de desenvolupament al Sud i d'EpD, no ha de limitar ni excloure la participació dels agents socials ni es pot realitzar sense un alt grau de participació i transparència.

Instruments per a la concessió d'ajudes.

En tercer lloc, es tracta de determinar els diferents instruments per a la concessió d'ajudes en el cas d'accions de cooperació indirecta. Els instruments utilitzats són bàsicament dos:

- Les convocatòries públiques i
- els convenis de col·laboració.

El **Grup de diàleg** considera necessari, especialment en l'àmbit municipal, passar de les convocatòries anuals a les convocatòries o convenis de caràcter plurianual, ja que són un sistema menys burocratitzat, més eficient i que permet un enfocament a mitjà i llarg termini més adequat a les polítiques de desenvolupament. La signatura de convenis plurianuals s'ha de realitzar sempre a partir d'uns criteris tècnics objectius i dins dels consensos i la transparència d'un model basat en la participació, que ha d'evitar qualsevol tipus de discrecionalitat.

En el cas d'optar per les convocatòries públiques, a més dels principis bàsics de lliure concurrència, s'han d'establir uns criteris i barems clars per a la seua aplicació, de manera que responguen a les prioritats i els objectius que fixe el pla de cooperació. En opinió del **Grup de diàleg**, cal evitar el recurs a les convocatòries anuals i actuar mitjançant convocatòries plurianuals que eviten la sobrecàrrega administrativa, la dispersió i la falta de predictibilitat.

---

²⁵ Dades extretes de l'estudi *La Cooperació per al Desenvolupament a la CV*. Plataforma201ymás, 2012. En el període 2005-2010 el 83'58% de l'AOD d'EL de la CV es va canalitzar a través d'ONGD, el 6'51% s va executar de forma directa i el 9'91%, per altres agents de cooperació.

Aquest sistema, amb major pes de les concessions a accions de caràcter plurianual respecte a les concessions anuals, caldria aplicar-lo també a les diputacions, però sempre després d'un procés de discussió que permeta establir un major grau de participació en la presa de decisions, així com l'establiment d'uns criteris tècnics clars i una valoració de la experiència de cooperació acumulada a cada diputació.

La categorització (convenis/convocatòries) s'ha d'aplicar per a cadascun dels dos àmbits estratègics d'intervenció: accions al Sud / accions al Nord. Això no vol dir que s'haja de gestionar en ambdues formes o únicament amb una de les dues, sinó que cada administració local ha de decidir (sempre de manera participativa) quines modalitats i instruments s'adapten millor a les seues possibilitats per fer una cooperació eficaç i de qualitat.

CAPÍTOL V. AGENTS DE COOPERACIÓ.

El pla de cooperació ha d'identificar i descriure els agents de cooperació presents a la nostra realitat municipal. S'ha d'evitar la descripció general d'agents que s'inclou en molts plans de cooperació i que reflecteix un marc teòric, no necessàriament real (AP, ONGD, sindicats, organitzacions empresarials, universitats, etc.). El que cal es descriure, a partir del diagnòstic municipal realitzat, els agents presents i actius al nostre municipi i el seu paper dins la nostra cooperació.

Aquest apartat ha de reflectir la participació i contribució dels agents de cooperació als diferents aspectes que es concreten en el pla de cooperació.

CAPÍTOL VI. MARC PRESSUPOSTARI I VIGÈNCIA DEL PLA.

Necessàriament, els plans de cooperació han d'incorporar un marc pressupostari que reflectisca les prioritats de cada entitat local. El model utilitzat per la cooperació navarresa (s'adjunta en l'annex V) per a la distribució pressupostària és en opinió del **Grup de diàleg** un model adequat.

Un altre aspecte important és fixar la distribució pressupostària percentualment de manera que el pes i la proporció entre les distintes modalitats estiga fixada amb independència del pressupost anual. Això no ha de ser obstacle perquè s'assumisca el 0'7% (o altre percentatge) i que tal previsió s'incorpore com a marc de referència de la disponibilitat pressupostària per als exercicis pressupostaris inclosos en el pla.

Pel que fa a la vigència del pla de cooperació, aquesta ha de ser almenys de quatre anys i la seua execució anual ha d'estar fixada en els respectius plans anuals o plans operatius de caràcter anual, o bé quedar definida en el pla de cooperació mateix. En qualsevol cas, el **Grup de diàleg** valora que la vigència d'un pla de cooperació, elaborat amb un adequat grau de participació i consens, tant per les diferents forces polítiques com per la ciutadania, no

s'ha de veure condicionat, en el seus aspectes centrals, per les alternances polítiques.

Els plans o programacions anuals han de tenir un format i una extensió determinada en funció de les necessitats del pla de cooperació de cada EL. Aquests documents anuals han de tenir un caràcter eminentment pràctic i han de consistir en la programació temporal de les activitats previstes per a cada anualitat. Els plans o programacions anuals han de ser debatuts i informats pel consell de cooperació. Les programacions anuals no s'han de convertir en una exigència administrativa i burocràtica, sinó que han de respondre a una necessitat operativa, per la qual cosa la seua elaboració i continguts han de ser valorats en cada EL.

CAPÍTOL VII. AVALUACIÓ DEL PLA DE COOPERACIÓ.

El pla de cooperació ha d'incloure el disseny de la seua avaluació. Aquesta avaluació final de tots els elements que conformen el pla és indispensable per a una adequada rendició de comptes, en la mesura que ofereix informació rellevant per incorporar les lliçons apreses a partir dels resultats obtinguts i de les debilitats o limitacions observades.

Per tal de donar compliment a allò que es diu en aquest capítol del pla, s'ha d'elaborar una matriu d'avaluació²⁶ que ha d'incloure indicadors, qualitius i quantitius, vinculats als objectius i als resultats del pla, que han de permetre mesurar-ne l'assoliment. També s'ha d'incloure en la matriu d'avaluació les assignacions pressupostàries previstes per eixos d'intervenció, modalitats, criteris i instruments, així com les accions que cal realitzar durant el període de vigència del pla per poder avaluar el compliment del que s'ha planificat.

Una avaluació participativa.

L'avaluació del pla de cooperació, igual que s'ha fet amb la seua elaboració i implementació, s'ha de realitzar seguint un procés participatiu. Per fer-ho així, ha de ser el consell de cooperació qui lidere tot el procés d'avaluació, i així ha de quedar reflectit en el pla de cooperació.

Adequada a la realitat, les necessitats i les capacitats de cada EL.

Atesa la diversitat de la cooperació descentralitzada, els mecanismes que cal fer servir per avaluar el pla de cooperació s'han d'adaptar a la realitat de cada EL. La creació d'una comissió de treball ad hoc en el consell de cooperació, el recurs a suports externs o l'assumpció del treball per l'equip tècnic municipal són opcions que s'han de valorar en cada cas i que s'han de decidir al si del consell de cooperació.

El **Grup de diàleg** valora que, independentment que es puga realitzar una avaluació externa del pla de cooperació, sempre s'han de portar a terme pro-

²⁶ L'annex VI, a tall d'exemple, inclou la matriu d'avaluació del pla 2011-2014 de la cooperació navarresa.

cessos de reflexió i d'avaluació participativa al consell de cooperació, i també oberts a la ciutadania. Les avaluacions externes constitueixen, així, una aportació més en el procés d'aprenentatge i millora contínua que representa l'avaluació de l'impacte de les nostres accions en matèria de cooperació.

Aspectes bàsics que cal tenir en compte.

Assumint la diversitat de realitats que hi ha en la cooperació descentralitzada, el **Grup de diàleg** vol remarcar alguns aspectes que cal que el conjunt d'EL tinga en compte per tal d'aconseguir una avaluació que responga a les necessitats de la cooperació descentralitzada i permeta obtenir-ne una informació rellevant, tant per a l'EL, com per a la resta d'agents de cooperació municipal, altres AP i agents valencians de cooperació.

- L'avaluació ha d'oferir informació sobre l'acompliment dels objectius que preveu el pla de cooperació i els resultats finals. Aquest grau d'acompliment s'ha de mesurar d'acord amb els indicadors de desenvolupament establerts en la matriu d'avaluació esmentada anteriorment.
- L'avaluació ha d'informar sobre l'assoliment de resultats de desenvolupament (impacte de la nostra ajuda als processos de desenvolupament) i no s'ha de limitar a comprovar la mera realització o no de les accions previstes. En aquest sentit, és fonamental analitzar la contribució de les nostres accions en la creació de capital social, que enforteix el teixit social i organitzatiu local.
- De la mateixa manera cal incorporar l'anàlisi de gènere en totes les avaluacions de polítiques, programes i projectes en matèria de cooperació que porten a terme les entitats locals.
- El procés d'avaluació ha de quedar definit en el pla de cooperació de manera que es puguin realitzar aquelles accions prèvies necessàries per a l'avaluació final: formació del personal tècnic municipal i membres del consell de cooperació; contractació i/o selecció de suports externs, etc.
- Cal detallar aquella documentació que es generarà durant l'execució del pla i que ha d'estar a disposició de l'equip avaluador: informes i memòries anuals, informes econòmics de gestió, informes d'avaluació de projectes i programes de cooperació i educació per al desenvolupament, etc.
- Un aspecte indispensable en l'execució del pla de cooperació és el seu seguiment. Encara que no s'ha descrit de manera explícita en aquesta guia, entenem que el seguiment és consubstancial a l'execució de les accions i polítiques de desenvolupament i que l'ha de portar a terme el conjunt de participants en les polítiques de cooperació d'acord amb el paper que cadascú hi tinga. El seguiment, o monitoratge, és un procés continu i permanent en el temps, els resultats del qual han de ser sistematitzats i socialitzats entre els agents de cooperació i ha d'oferir informació rellevant per mesurar l'avanç en la implementació del pla de cooperació i facilitar-ne l'adaptació o modificació en aquells aspectes que calga per assolir els objectius previstos.

- El procés d'avaluació ha de garantir la participació dels agents socials presents en l'EL, i també, tant com es puga, dels actors del Sud amb què s'han desenvolupat accions de cooperació.
- L'avaluació ha de ser pública, i els resultats obtinguts s'han de socialitzar entre la ciutadania i estar accessible per al conjunt d'agents de la cooperació valenciana mitjançant publicacions a la pàgina web de l'EL, edicions en cd, etc.

GLOSSARI

Acció humanitària: “Conjunt divers d’accions d’ajuda a les víctimes de desastres (ocasionats per catàstrofes naturals o per conflictes armats), orientades a alleugerir-ne el sofriment, garantir-ne la subsistència, protegir-ne els drets fonamentals i defendre’n la dignitat, així com, de vegades, a frenar el procés de desestructuració socioeconòmica de la comunitat i preparar-la davant desastres naturals”. Joana Abrisketa i Karlos Pérez de Armiño. *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*. HEGOA.

Agents de cooperació: Aquells subjectes col·lectius que tenen o poden tenir un paper actiu en matèria de cooperació internacional per al desenvolupament. Generalment, es considera agents de cooperació: les administracions públiques, les ONGD, les universitats, els sindicats, les organitzacions empresarials i els socis dels països del Sud, siguen organismes governamentals o no governamentals. En la cooperació descentralitzada, i especialment en l'àmbit local, aquesta consideració hauria de tenir un sentit més ampli i hauria d'incorporar associacions i col·lectius de ciutadans i ciutadanes (associacions de dones, ecologistes, de veïns i veïnes, comunitat educativa, immigrants, etc.).

El primer pla director de la cooperació de Navarra caracteritza els agents de cooperació per la seua capacitat per posar en contacte i involucrar la societat del Nord i la del Sud, per promoure la conscienciació ciutadana, la mobilització social i/o l'educació per al desenvolupament, per aportar el seu valor agregat a la cooperació i per donar legitimitat i suport social a les polítiques públiques de cooperació. .

Coherència de polítiques: “S’ha d’entendre com la integració de la visió del desenvolupament en el disseny, execució i avaluació de totes les polítiques públiques d’un país” (Natalia Millán, Plataforma2015ymás). En aquesta definició, s’hi inclouen dues dimensions fonamentals: la primera, la necessària consideració de l’objectiu del desenvolupament humà pel conjunt de les polítiques d’una mateixa organització/AP, de manera que cap de les seues polítiques dificulte o limite l’assoliment d’aquest objectiu; la segona, amplia aquest concepte al conjunt d’administracions o entitats, les accions de les quals afecten el desenvolupament dels països del Sud, per la qual cosa han d’evitar les contradiccions entre si i les accions que perjudiquen l’objectiu comú que persegueixen.

Conveni: En aquest manual, el terme “conveni” es refereix a un instrument administratiu mitjançant el qual una AP estableix acords de col·laboració que permeten la concessió de subvencions directament, sense necessitat de realitzar un concurs públic (convocatòria pública de subvencions). Els convenis estableixen en el seu articulat l’objecte, els terminis d’execució, la quantia i el procés de justificació de les ajudes.

Convocatòries públiques: Instrument administratiu per a la concessió de subvencions i ajudes a tercers mitjançant un sistema de lliure concurrència competitiva. En aquests instruments, les bases de convocatòria, que regeixen i

regulen la concessió, i en ocasions la justificació de les ajudes, estableixen els requisits per al concurs i els criteris per a l'avaluació prèvia de les sol·licituds tendents a garantir la qualitat de les accions subvencionades.

Cooperació econòmica: Aquella modalitat d'ajuda que consisteix a concedir recursos econòmics per invertir-los en accions de desenvolupament executades als països del Sud. En general, se solen citar com a "cooperació econòmica i financera", per bé que se'n podria diferenciar pel fet que la cooperació financera consisteix a utilitzar modalitats de crèdits i altres operacions econòmiques que no són utilitzades en la cooperació descentralitzada, en la qual la totalitat dels fons són lliurats en concepte de donació.

Cooperació tècnica: "Cooperació centrada en l'intercanvi de coneixements tècnics i de gestió amb la finalitat d'augmentar les capacitats d'institucions i persones per promoure el seu propi desenvolupament. La cooperació tècnica inclou una àmplia gama d'activitats: assessoria, programes de beques, suport institucional, suport al disseny de polítiques, capacitació, formació, etc. (...) Els principals objectius de la cooperació tècnica són dos (Alonso, 1999: 329-30). En primer lloc, contribuir a crear les bases per a un desenvolupament sostingut i endogen. Davant l'antiga visió limitada al capital físic, la teoria del creixement econòmic insisteix actualment en la importància que, per tal de promoure el desenvolupament, hi tenen els factors endògens, com és ara el capital humà i el marc institucional. En segon lloc, incrementar l'eficàcia de l'ajuda exterior, que depèn en gran mesura de la capacitat d'absorció de tal ajuda que tinga el país beneficiari, és a dir, de la seua capacitat institucional i de gestió. Per aquesta raó, la cooperació tècnica s'orienta cap al seu reforçament". Jorge Gutiérrez: *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*. HEGOA.

Cooperació directa: Aquella que és canalitzada directament per un govern cap als seus socis del Sud, siguen aquests organismes públics o privats, o bé és executada directament en accions d'educació per al desenvolupament o altres accions computables com a AOD executades al seu propi territori. En aquesta modalitat, el donant, una administració pública, assumeix la gestió de l'AOD.

Cooperació indirecta: Aquella que és canalitzada a través d'agents de cooperació (ONGD, universitats, etc.) diferents del donant perquè siguen aquests qui n'assumeixen la gestió, ja siga en accions de cooperació que s'han de desenvolupar als països del Sud, ja siga en accions executades al Nord computables com a AOD.

Educació per al desenvolupament: "Enfocament que considera l'educació com un procés dinàmic, interactiu i participatiu, orientat: a la formació integral de les persones, a la seua conscienciació i comprensió de les causes locals i globals dels problemes del desenvolupament i les desigualtats Nord-Sud i al seu compromís per a l'acció participativa i transformadora". L'educació per al desenvolupament es porta a terme en diferents àmbits, com l'educació formal i no formal, i inclou una important diversitat d'accions i àmbits especialitzats

de treball. Marlen Eizagirre. *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*. HEGOA.

Enfocament de gènere: Explicita el compromís d'una acció (un projecte, una acció d'educació per al desenvolupament, etc.) en la promoció d'una major equitat de gènere, i promou l'empoderament de les dones, alhora que considera els efectes concrets que sobre la situació de les dones té qualsevol intervenció de desenvolupament.

Enfocament en drets: Concepció segons la qual el desenvolupament, les seues polítiques i les seues accions concretes s'han de "centrar en l'extensió de drets, d'ampliació del concepte de ciutadania i de promoció de comunitats integrades i cohesionades, ja que els drets socials són inseparables dels drets civils i polítics. L'enfocament en drets és una eina política útil que permet no solament lluitar contra la pobresa i reduir-ne les conseqüències, sinó també analitzar els orígens de les desigualtats i promoure les transformacions necessàries. (...) L'enfocament en drets converteix els antics beneficiaris en subjectes de plens drets i supera el tradicional model d'intervenció assistencialista cap a l'extensió de drets de caràcter universal que han de tendir a garantir la justícia social des de criteris d'inclusivitat i sostenibilitat". *Guía metodológica para la incorporación de los derechos humanos en la cooperación al desarrollo*. Govern Basc.

Avaluació externa/interna/mixta: Tipologia de les avaluacions fixada en funció de la adscripció de l'equip avaluador. Les avaluacions externes són aquelles que realitzen personal aliè a les institucions, a les organitzacions i a la població participant en una acció de desenvolupament. Per contra, les avaluacions internes són aquelles en què l'avaluació és realitzada per personal pertanyent a alguna de les organitzacions responsables de l'execució del projecte. Les avaluacions mixtes són aquelles que tenen entre l'equip avaluador tant persones alienes com persones pertanyents a les organitzacions responsables de l'execució d'un projecte. Generalment, es considera les avaluacions externes un valor agregat per la major independència respecte a l'objecte avaluat, mentre que per a les internes és el seu major coneixement de la realitat a avaluar allò que els dona avantatges sobre a les avaluacions externes.

Fragmentació de l'ajuda: És una de les principals crítiques envers la cooperació descentralitzada, que es justifica per la seua excessiva atomització (distribució de l'ajuda en un nombre elevat de projectes o accions de poc pressupost) i dispersió en la destinació dels recursos (cap un nombre elevat de països i regions sense connexió entre si). Es considera, així, que aquesta atomització i dispersió limita l'impacte del conjunt de l'AOD i redueix l'assoliment de resultats de desenvolupament, alhora que eleva les despeses de gestió (tant al Nord com al Sud) i dificulta el seguiment i l'avaluació de les accions.

Gestió orientada a resultats: Un model de gestió que implica treballar en favor d'objectius i resultats concrets i mesurables. Això permet realitzar el seguiment i l'avaluació de les accions realitzades i mesurar-ne l'eficàcia en l'assoliment de l'objectiu prèviament definit. Per tant, la gestió orientada a resultats és un

procés continu: significa que hi ha una retroalimentació, un aprenentatge i un marc d'actuació; la rendició de comptes és un principi bàsic per a la seua aplicació. A partir del *Manual de planificación, seguimiento y evaluación de los resultados del desarrollo*. PNUD 2009.

Indicadors de desenvolupament: Un indicador és una variable o factor, quantitatiu o qualitatiu, que permet fixar objectivament el resultat que s'esperen en una intervenció i mesurar i avaluar els resultats obtinguts. Hem d'entendre per indicadors de desenvolupament l'establiment de criteris per mesurar els impactes vinculats directament amb la millora de les condicions de vida de les persones, l'increment de les seues capacitats, de l'exercici dels seus drets i de la creació de capital social. Es tracta d'anar més enllà de la mesura dels resultats puntuals o materials d'un conjunt d'accions per valorar la seua contribució a la generació de processos de desenvolupament.

Investigació-acció participativa: Mètode d'investigació i aprenentatge col·lectiu de la realitat, basat en una anàlisi crítica amb la participació activa dels grups implicats, que s'orienta a estimular la pràctica transformadora i el canvi social. El mètode de la investigació-acció participativa (IAP) combina dos processos: conèixer i actuar, que impliquen alhora la població amb la realitat que s'analitza. Com altres enfocaments participatius, la IAP proporciona a les comunitats i a les agències de desenvolupament un mètode per analitzar i comprendre millor la realitat de la població (el seus problemes, necessitats, capacitats, recursos...), i els permet planificar accions i mesures per transformar-la i millorar-la. És un procés que combina la teoria i la praxi, i que possibilita l'aprenentatge, la presa de consciència crítica de la població sobre la seua realitat, el seu empoderament, el reforç i ampliació de les seues xarxes socials, la seua mobilització col·lectiva i la seua acció transformadora. Marlen Eizagirre i Néstor Zabala. *Diccionario de Acción Humanitaria i Cooperación al Desarrollo*. HEGOA.

Matriu d'avaluació: Presentació sistematitzada i ordenada –d'acord amb la formulació d'un projecte, programa o pla–, que reuneix el conjunt d'indicadors i fonts de verificació previstos per mesurar l'assoliment dels resultats i dels objectius esperats.

Pla director: Pla director o pla general de cooperació són les denominacions que s'utilitzen per a aquells documents que defineixen i expliciten la programació i les previsions de gestió i aplicació de les polítiques de cooperació d'una entitat –administració pública, ONGD, universitat– durant un període determinat, generalment quatre anys.

Pla anual: Estableix la programació i l'aplicació de les polítiques de cooperació d'una determinada entitat durant un any. Els plans directors/generals se solen articular anualment a través de plans anuals.

Rendició de comptes: Processos i mecanismes mitjançant els quals un subjecte ofereix informació per justificar i demostrar l'adequació i la correcció de les seues actuacions davant un tercer. En matèria de cooperació internacional, la rendició de comptes es vincula amb la necessitat, per millorar l'eficàcia de la

ajuda, de possibilitar la participació i l'apropiació del conjunt d'actors implicats en la definició de les polítiques de cooperació, en la transparència respecte als processos de presa de decisions i en l'avaluació i aprenentatge col·lectiu respecte als resultats i els impactes de les nostres accions de cooperació.

Transversalitat: Concepte que promou d'abordar qüestions o temàtiques específiques, no com a unitats diferenciades i aïllades del conjunt, sinó com a part d'un tot, i per tant susceptible d'estudi i anàlisi des de diferents disciplines o àrees de treball. La transversalitat, tal com s'ha utilitzat en aquest manual, suposa el trencament amb sistemes de gestió que tendeixen a funcionar com a compartiments estancs i aïllats els uns dels altres, i la promoció d'una major participació i interconnexió entre si per augmentar la coherència de polítiques i incrementar així l'impacte i l'eficiència de les nostres accions i polítiques..

ACRÒNIMS

AOD: ajuda oficial al desenvolupament.

AECID: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo.

AP: administracions públiques.

AT: assistència tècnica.

CAHE: Comitè d'Acció Humanitària i Emergència de la Comunitat Valenciana.

CV: Comunitat Valenciana.

CVONGD: Coordinadora Valenciana d'ONGD.

EL: entitats locals.

EpD: educació per al desenvolupament.

FEMP: Federació Espanyola de Municipis i Províncies.

IIDL: Institut Interuniversitari de Desenvolupament Local.

ONGD: organització no governamental de desenvolupament.

RdC: Rendició de comptes

ANNEXOS

- I. Membres del **Grup de diàleg**.
- II. Cronograma de les sessions de treball del **Grup de diàleg** i de les sessions de socialització prèvies a la redacció definitiva d'aquesta guia.
- III. Guia de recursos en matèria de cooperació per al desenvolupament per a EL.
- IV. Bibliografia en matèria d'investigació-acció participativa.
- V. Matriu de distribució de l'AOD del *II Plan Director de la Cooperación Navarra 2011-14*.
- VI. Matriu d'avaluació del *II Plan Director de la Cooperación Navarra 2011-14*.
- VII. Document de sistematització de les sessions de socialització d'aquesta guia.

ANNEX I. MEMBRES DEL GRUP DE DIÀLEG.

Nom	Sector
Trini Blanch	ONGD
Pere Climent	Administració local
Anna Escrihuela	Universitat
Iluminada Fuertes	Universitat
Juan José Iborra	ONGD
Luis Lillo	Administració local
Nieves Lillo	Administració local
Adelaida Lorente	Administració local
Alfredo Marhuenda	ONGD
Juan José Morte	Administració local
Elena Mut	Universitat
Salvador Penalba	ONGD
Maite Puertes	ONGD
Cristina Ramón	ONGD
Ximo Revert	Universitat
Manuel Salvador	Administració local
Cati Sanz	ONGD
Eva Solà	ONGD

ANNEX II. CRONOGRAMA DE LES SESSIONS PRESENCIALS REALITZADES PEL **GRUP DE DIÀLEG** I DE LES SESSIONS DE SOCIALITZACIÓ PRÈVIES A LA REDACCIÓ DEFINITIVA D'AQUESTA GUIA.

Activitat	Data	
Conferència <i>La cooperació descentralitzada: context actual i reptes de futur</i> , a càrrec del professor Koldo Unceta (UPV-EHB)	20 febrer	
Conferència-taller <i>La planificació de l'AOD</i> , impartida per Andrés Carbonero (Dept. de Cooperació del Govern de Navarra)	26 febrer	
Reunió de treball del Grup de diàleg	8 març	
Taller <i>Rendició de comptes en matèria de cooperació per al desenvolupament (I)</i> , impartit per Alejandra Boni (UPV)	17 abril	
Taller <i>Rendició de comptes en matèria de cooperació per al desenvolupament (II)</i> , impartit per Alejandra Boni (UPV)	23 de maig	
Reunió de treball del Grup de diàleg	11 juliol	
Reunió de treball del Grup de diàleg	29 juliol	
Reunió de treball del Grup de diàleg	20 setembre	
Socialització del primer esborrany a la província de València	14/01/2014	València
Socialització del primer esborrany a la província d'Alacant	22/01/2014	Elx
Socialització del primer esborrany a la província de Castelló	28/01/2014	Castelló

ANNEX III. GUIA DE RECURSOS EN MATÈRIA DE COOPERACIÓ PER A ENTITATS LOCALS.

En les reunions de treball del **Grup de diàleg**, i també en les sessions de socialització de l'esborrany d'aquesta guia, es va constatar que hi ha un buit a la Comunitat Valenciana en relació amb espais i institucions amb capacitat d'oferir assistència tècnica, de promoure la formació i el foment de bones pràctiques en matèria de cooperació entre els agents de cooperació.

El **Grup de diàleg** considera que un espai privilegiat per generar aquest intercanvi d'experiències i fomentar el coneixement és la Comissió Interterritorial de Cooperació²⁷, creada per la Generalitat Valenciana. Una comissió que s'hauria de dotar d'una composició adequada i d'un pla de treball que responga a les demandes dels agents de cooperació de la Comunitat Valenciana i especialment de les seues entitats locals.

A continuació, oferim la referència d'algunes institucions que poden facilitar informació rellevant en matèria de cooperació descentralitzada, entre les quals paga la pena destacar la Comissió de Cooperació de la FEMP²⁸ i les pàgines web d'algunes administracions públiques que ofereixen informació sobre la gestió de la seua AOD i que les converteixen en una referència interessant per a altres agents de cooperació.

En l'àmbit de la Comunitat Valenciana:

Coordinadora Valenciana d'ONGD www.cvongd.org

Fons Valencià per la Solidaritat www.fons.org

Centres de cooperació i solidaritat de les universitats públiques de la Comunitat Valenciana:

- Centre de Cooperació per al Desenvolupament de la Universitat Politècnica de València (www.ccd.org);
- Patronat Sud-Nord de la Universitat de València (www.uv.es/psudnord);
- Oficina de Cooperació per al Desenvolupament i Solidaritat de la Universitat Jaume I (www.uji.es/serveis/ocds/);
- Centre de Cooperació al Desenvolupament i Voluntariat de la Universitat Miguel Hernández (<http://cooperacion.umh.es/>);
- Subdirecció de Cooperació per al Desenvolupament de la Universitat d'Alacant (<http://www.ua.es/es/internacional/prog07/cooperacion/cooperacion.html>).

²⁷ En La Cooperació per al Desenvolupament en la Comunitat Valenciana (Plataforma2015ymás) hi ha un apartat dedicat a l'estudi de la Comissió Interterritorial de Cooperació de la Generalitat Valenciana.

²⁸ La Comissió de Cooperació de la FEMP ha elaborat diferents manuals sobre gestió de la cooperació i memòries anuals de la cooperació per al desenvolupament realitzada per entitats locals de l'estat espanyol.

En l'àmbit estatal:

Comissió de Cooperació de la FEMP www.femp.es

Confederación de Fondos de Cooperación y Solidaridad www.confederacionfondos.org

Coordinadores autonòmiques d'ONGD http://www.congde.org/index.php/contenido/enlace_a_coordinadoras_autonomicas

HEGOA Instituto de Estudios sobre Desarrollo y Cooperación Internacional (<http://www.hegoa.ehu.es/>)

Fundación ETEA para el Desarrollo y la Cooperació (<http://www.fundacionetea.org/>)

ICEI Instituto Complutense de Estudios Internacionales (<https://www.ucm.es/icei>)

En l'àmbit europeu i internacional

Observatorio de Cooperación Descentralizada Unión Europea- América Latina www.observ-ocd.org

Comitè de les Regions http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_es.htm

Council of European Municipalities and Regions <http://www.ccre.org/>

UCLG Xarxa Mundial de Ciutats i Governes Locals i Regionals <http://www.uclg.org/es>

ANNEX IV. BIBLIOGRAFIA EN MATÈRIA D'INVESTIGACIÓ-ACCIÓ PARTICIPATIVA.

- ALBERICH T. (2000): *"Perspectivas de la investigación social"* en Villasante, T.R.; Montañés, M.; Martí, J. (coordinadores) (2000): *La investigación social participativa. Construyendo ciudadanía/1*. El Viejo Topo: Barcelona.
- ANDER-EGG, Ezequiel (1990) *Repensando la investigación-Acción-Participativa*. Servicio de publicaciones del Gobierno Vasco. Vitoria.
- COLECTIVO IOE (2003) *Investigación Acción Participativa: propuesta para un ejercicio activo de la ciudadanía*. On Line: <http://www.nodo50.org/ioe>
- FERNÁNDEZ DE CASTRO, I. (1993) *"La IAP y la investigación dialéctica"*, Documentación Social, nº 92, Jul-Sep 1993, Págs. 79-90.
- LÓPEZ DE CEBALLOS, P (1989): *Un método para la Investigación-Acción Participativa*. Popular: Madrid.
- MARTÍ, Joel. (2000). *"La Investigación-acción participativa: estructura y fases"*, en Villasante, Montañés y Martí, *La investigación social participativa. Construyendo ciudadanía/1*. Barcelona: El Viejo Topo (pp. 73-118).

ANNEX V. MATRIU DE DISTRIBUCIÓ DE L'AOD EN LA COOPERACIÓ NAVARRESA. PLA DIRECTOR 2011-2014.

Territorialidad EJE I y II ¹³	Modalidades	Instrumentos					%
		Acción directa y concertada, incluidos los costes indirectos de la Administración (4,70%)	Acción indirecta (95,30%)				
			Micro-acciones	Proyectos	Programas	Estrategias - convenios	
Países socios (90%) Eje I	Cooperación económica		A.1.1 Convocatoria Eje I	A.1.2 Convocatoria Eje I	A.1.3 Convocatoria Eje I	A.1.4 Estrategias-convenio (Acciones en países socios)	83,70%
	Acción humanitaria	A.2.4 Acción humanitaria oficial	A.2.1 Convocatoria oficial	A.2.2.1 Convocatoria Sahara A.2.2.2 Convocatoria Centros Navarros		A.2.3 Acción humanitaria con convenio	5,00%
	Cooperación técnica (Asistencia técnica)	A.3.3 Asistencia técnica oficial		A.3.1 Convocatoria Eje I A.3.2 Convocatoria otros actores			1,30%
Navarra (10%) Eje II	Cooperación técnica (AT+F+I)	B.2.2 Becas			B.2.1 Convocatoria Eje II (fortalecimiento institucional)	B.2.2 Convenio UPNA B.2.2 Convenio ONGD	1,70%
	EpD	B.1.3 PPVS, exposiciones y ediciones de sensibilización en el seno de la admón. Y campañas concertadas con ONGD	B.1.1 Convocatoria Eje II B.1.3 Convocatoria de jóvenes		B.1.2 Convocatoria Eje II	B.1.3 Convenio ONGD A.1.4 Estrategias-convenio (Acciones de EpD)	6,30%
	Gastos admón.	Gastos admón.					2,00%
Porcentajes orientativos		Corto plazo (anual) 42,00%			Largo plazo (plurianual) 58,00%		100,00%

ANNEX VI. MATRIU D'AVALUACIÓ DEL II PLAN DIRECTOR DE LA COOPERACIÓ NAVARRA 2011-2014.

A tall d'exemple, reproduïm únicament els indicadors dels dos primers eixos estratègics, si bé el pla remet a la planificació operativa anual per concretar un major nombre d'indicadors i fonts de verificació.

EJE I: Mejora del impacto de los procesos de desarrollo humano y de erradicación de la pobreza en los países socios.	
Línea I.1: Concentración geográfica de la cooperación navarra	<p>I.1.1 Al menos el 80% de la AOD distribuida en países socios se concentra en los 17 países prioritarios de este Plan Director.</p> <p>I.1.2 El 20% de AOD distribuida en países socios se concentra en PMA.</p> <p>I.1.3 Antes de finalizar el periodo de ejecución del Plan Director, el Consejo Navarro de Cooperación al Desarrollo ha dictaminado positivamente la participación de la Cooperación Foral en los Marcos de Asociación País aprobados por la Cooperación Española y referidos a los países prioritarios de este Plan, y los documentos de preferencia de actuación para los países prioritarios restantes.</p>
Línea I.2: Prioridades sectoriales: <ul style="list-style-type: none"> • Necesidades humanas básicas • Gobernanza democrática • Capacidades económicas y productivas • Empoderamiento de la mujer 	<p>I.2.1 El 80% de las intervenciones realizadas se han centrado en las prioridades sectoriales (sector y sub-sector) establecidas en el mismo.</p> <p>I.2.2 Más del 50% de redes y alianzas entre el sector público y organizaciones de la sociedad civil a nivel local manifiestan estar más fortalecidos al final de la ejecución del presente Plan.</p> <p>I.2.3 Al menos un 20% de los fondos aportados se habrán destinado a acciones que tengan como objetivo el empoderamiento de las mujeres o de organizaciones de mujeres.</p>
Línea I.3: Acción Humanitaria	<p>I.3.1 La Acción Humanitaria directa o concertada habrá intervenido en al menos el 50% de las situaciones de emergencia en que haya colaborado la cooperación navarra.</p> <p>I.3.2 En 2014 se ha consolidado el sistema de acción humanitaria de Navarra, alcanzando al finalizar el periodo el 5% de la AOD total.</p> <p>I.3.3 Al menos el 50% de las actuaciones humanitarias han incorporado correctamente los principios, objetivos y compromisos de la GHD (Good Humanitarian Donorship).</p>

EJE II. Promoción de una ciudadanía sensible y comprometida con el desarrollo humano.	
Línea II.1: Promover la capacidad de análisis de la sociedad navarra y las actitudes y valores de ciudadanía global	<p>II.1.1 El 20% de la población Navarra ha recibido información sobre Cooperación al Desarrollo.</p> <p>II.1.2 Al final del periodo, el 80% de las intervenciones de Educación para el Desarrollo en el ámbito formal se han realizado bajo los criterios y principios de la Red de Escuelas Solidarias.</p> <p>III.1.3 Al menos 150 profesionales de los agentes de la cooperación navarra y de los medios de comunicación de Navarra han recibido formación específica relacionada con la Cooperación al Desarrollo.</p>
Línea II.2: Promover el compromiso social en la lucha contra la pobreza y en la promoción del desarrollo humano y sostenible	<p>II.2.1 Al final del periodo se ha aumentado la participación de la ciudadanía navarra en acciones de EpD y de sensibilización.</p> <p>II.2.2 Al final del periodo se ha incrementado las ventas de productos procedentes de Comercio Justo.</p> <p>II.2.3 Al final del periodo se ha incrementado el número de personas que participan en calidad de voluntarios/as en el sector de la Cooperación al Desarrollo.</p>

ANNEX VII. SISTEMATIZACIÓ DE LES SESSIONS DE SOCIALITZACIÓ D'AQUESTA GUIA.

Durant el mes de gener de 2014 es va procedir a la socialització de l'esborrany de la guia "Orientacions per a la planificació de la cooperació per al desenvolupament a entitats locals de la Comunitat Valenciana". D'acord amb la metodologia establerta, es van programar tres sessions de socialització en què es va poder conèixer l'opinió sobre l'esborrany del document i incorporar aquelles aportacions que podien millorar-ne l'eficàcia. Les sessions van tenir lloc a la ciutat de València (el 14 de gener), a la ciutat d'Elx (el 22 de gener) i a la ciutat de Castelló (el 28 de gener).

El document, prèviament a les sessions de socialització, va ser distribuït a un total de 44 administracions públiques de la Comunitat (40 municipis, les tres diputacions i la Generalitat), i també a partits polítics, als centres de cooperació de les universitats valencianes, a ONGD i al Fons Valencià per la Solidaritat (les sessions comptaren amb un total de 60 participants).

La guia d'orientacions presentada ha estat modificada i corregida en aspectes de redacció, aclariment de conceptes i ampliació d'informació en alguns apartats d'acord amb les aportacions realitzades en les tres sessions de socialització.

A continuació, incloem les principals aportacions realitzades, així com les reflexions i les propostes de major rellevància que es van fer en el transcurs de les tres sessions de treball, moltes de les quals van més enllà dels continguts mateixos de la guia presentada, però que considerem d'interès reproduir.

Consideracions sobre el procés de diàleg i els continguts generals de la guia d'orientacions per a la planificació.

Durant les tres sessions de socialització realitzades, hi va haver un ampli consens a considerar la guia d'orientacions per a la planificació com un instrument útil perquè les entitats locals milloren la gestió de la seua cooperació per al desenvolupament. En aquest sentit, es va felicitar els membres del **Grup de diàleg** pel seu esforç i per la dinàmica de participació i diàleg entre diferents agents de cooperació que ha suposat el procés de treball realitzat.

També es va considerar que el document supleix, en certa mesura, l'absència de documents de referència i de manuals orientats a facilitar a les entitats locals d'acarar el repte que representa engegar polítiques de desenvolupament. En aquesta línia, es va manifestar la necessitat de proposar models que permeten superar les limitacions actuals en la gestió de l'AOD, i que precisament la proposta de planificació realitzada pot contribuir positivament a cobrir aquesta necessitat.

Les tres sessions de socialització van ser valorades molt positivament per la trobada entre agents de cooperació i per possibilitar el debat i el coneixement sobre les bones pràctiques existents en la cooperació descentralitzada. Una de

les propostes sorgides va ser precisament fomentar aquest tipus de sessions de treball com a espai d'intercanvi i de generació de coneixement. Per això, es van assenyalar diverses opcions, entre les quals destaquen:

- Reactivar la Comissió Interterritorial de Cooperació de la Generalitat Valenciana, on han d'estar presents les entitats locals que mantenen el seus compromisos amb la cooperació internacional, i dotar-la d'un pla de treball que permeta abordar les necessitats i satisfer les demandes d'informació i formació del conjunt d'administracions públiques valencianes compromeses amb la solidaritat internacional.
- Realitzar jornades anuals de treball de caràcter provincial que permeten l'intercanvi d'informació entre municipis i avançar col·lectivament en la millora de la cooperació desplegada. Per aconseguir-ho, les diputacions i els altres agents de cooperació (CVONGD i departaments d'universitats) hi són fonamentals. És necessària la dedicació d'esforços col·lectius i públics per convocar anualment unes sessions de treball (jornades, tallers, mòduls formatius...) on es compartisquen experiències i eines per al seguiment i la gestió de la cooperació, es posen en comú bones pràctiques, etc.
- Que la FVMP assumisca, amb el suport de la Comissió de Cooperació de la FEMP, un paper més actiu en matèria de cooperació per al desenvolupament.
- La participació del Fons Valencià de Cooperació com a entitat especialitzada en matèria de cooperació que integra un nombre important de municipis de la Comunitat.

En les sessions també es va assenyalar la dificultat a aplicar les propostes incloses en la guia d'orientacions per a la planificació en un context desfavorable, tant pel canvi de discursos en relació a la solidaritat internacional, com per la reducció de recursos destinats a cooperació internacional i per l'amenaça que suposa la nova *Llei de racionalització i sostenibilitat de l'administració local*. En aquest sentit, es va remarcar la necessitat d'una acció més decidida de les ONGD i de la societat civil per tal de reivindicar i exigir a les entitats locals el manteniment de les polítiques de cooperació per al desenvolupament.

Aportacions i consideracions sobre l'esborrany presentat.

Pel que fa als continguts de l'esborrany socialitzat a partir de les aportacions realitzades, se'n va millorar la redacció de manera que la lectura resultara més clara i no donara lloc a dubtes respecte al fet que:

- La proposta de planificació realitzada pel **Grup de diàleg** suposa necessàriament un compromís municipal, i no solament de l'equip de govern de l'entitat local. En aquest compromís, s'hi han d'implicar i coresponsabilitzar els diferents grups polítics amb representació local, les associacions i col·lectius socials amb presència a l'entitat local i la ciutadania en general.
- La guia s'adreça a les entitats locals (ajuntaments i diputacions) que realitzen cooperació internacional per al desenvolupament independentment de la

seua mida i capacitat pressupostària, amb la qual cosa inclou una gran diversitat d'entitats. Per aquesta raó, la guia ofereix orientacions i principis generals d'actuació, però s'insisteix que ha de ser cada entitat local la que adapte la seua posada en pràctica a la seua pròpia realitat i experiència acumulada.

- La guia intenta ser tan clara i concreta com siga possible, i utilitza una terminologia generalment acceptada i àmpliament utilitzada en el sector de la cooperació. Tot i que alguns termes poden ser objecte de debat, com així ha de ser (i ho van ser en les sessions de socialització), no és finalitat d'aquesta guia abordar-los, encara que esperem que aquesta publicació fomente el debat i la reflexió.
- La guia no pretén oferir orientacions ni prendre partit respecte a les diferents modalitats o instruments de la cooperació per al desenvolupament (cooperació directa/indirecta, desenvolupament/acció humanitària/EpD, participació del sector privat empresarial, pertinència o no del codesenvolupament, etc.). Les recomanacions i orientacions de la guia se centren en aquells aspectes que es consideren bàsics per reformar el nostre model de cooperació i en aquells altres en què s'ha assolit prou consens entre els integrants del **Grup de diàleg**.

En el text mateix de la guia d'orientacions per a la planificació, com en els annexos, hem ampliat la informació sobre els recursos disponibles perquè tots els actors implicats en el municipi en aquesta matèria puguen ampliar informació o rebre assistència tècnica en matèria de cooperació (annex III).

Una de les conclusions a què es va arribar amb l'elaboració de l'estudi *La cooperació per al desenvolupament a la Comunitat Valenciana* (Plataforma2015ymás, 2012) ha estat la necessitat de generar espais que permeten impulsar les polítiques de cooperació realitzades des de la Comunitat i que es facen des d'una visió **dialogada i participativa**.

És per això que vam promoure la generació del que anomenem espais de diàleg per a l'enfortiment de la cooperació valenciana per al desenvolupament, on mitjançant l'intercanvi d'experiències i el diàleg col·lectiu entre els principals agents valencians de cooperació, s'oferiren alternatives i propostes realistes per millorar l'eficàcia d'aquestes polítiques. Al llarg del 2013 vam abordar tres temes concrets: la comunicació sobre el desenvolupament, la planificació de l'ajuda i la rendició de comptes.

Aquesta guia d'*Orientacions per a la planificació de la cooperació per al desenvolupament a entitats locals de la Comunitat Valenciana* és un dels productes generats des d'aquest treball col·lectiu. La guia pretén ser un instrument útil per als agents valencians de cooperació, no solament per millorar la qualitat de la nostra ajuda, sinó també per facilitar la construcció d'una política de cooperació descentralitzada a l'alçada del corrent solidari que la va impulsar. Una política que done resposta als reptes que actualment planteja el desenvolupament, tan rellevants com la sostenibilitat, l'equitat, la coherència de polítiques i la governança, i que exigeix, per aconseguir-ho, una participació decidida i estratègica dels governs locals i la ciutadania.